ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

อภินันท์ ฉิมย้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2564

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

อภินันท์ ฉิมย้อย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เสนอโดย นายอภินันท์ ฉิมย้อย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
วันที่ 25 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์
ชื่อนักศึกษา	อภินันท์ ฉิมย้อย
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา 2) ศึกษาการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชาวนา ที่อาศัยอยู่ ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 302 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ

2. ชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 - 50,000 บาท โดยเฉลี่ย และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืน คือ 2 - 5 ปี

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัวความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลืออนุเคราะห์ในการให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และอาจารย์ทุกท่านในโครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งกรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำการค้นคว้าอิสระให้มีความสมบูรณ์อย่างดียิ่งเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จนกระทั่งการค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณธนาคารเพื่อการเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช, เทศบาลตำบลเขาพระ, เกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช และชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ ผู้ศึกษาวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้ง ขอขอบคุณเจ้าของตำรา เอกสารงานวิจัยทุกชิ้นที่ได้อ้างอิงไว้ จนทำให้ การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ขอขอบคุณครอบครัวที่มีส่วนช่วยให้กำลังใจ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนร่วมกับความสำเร็จในครั้งนี้ ซึ่งมิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อภินันท์ ฉิมย้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาระหนี้สิน	6
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรชาวนาและภาระหนี้สิน	13
ข้อมูลทั่วไปชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	26
การสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	42
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
สรุปผลการวิจัย	55
อภิปรายผล	56

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

หน้า

บทที่ 5 (ต่อ)
ข้อเสนอแนะ..... 58
ข้อเสนอแนะทั่วไป..... 58
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป..... 59

บรรณานุกรม..... 60

ภาคผนวก..... 64
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย..... 65
ภาคผนวก ข การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (ค่า IOC).... 72
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย..... 82
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย..... 84

ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ..... 88

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	สัดส่วนต้นทุนและกำไรในการทำนา แบ่งตามกลุ่มต่าง ๆ.....	15
ตาราง 2	รายได้ รายจ่ายเงินสด และรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร ปี 2555 – 2559.....	17
ตาราง 3	มูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามประเภททรัพย์สิน พ.ศ. 2550 – 2558.....	18
ตาราง 4	ครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามแหล่งที่มาของเงินกู้ พ.ศ. 2550 – 2558.....	21
ตาราง 5	วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และที่มาของเงินกู้ของเกษตรกรไทย (2556 - 2558).....	22
ตาราง 6	จำนวนชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1-9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี.....	26
ตาราง 7	การสังเคราะห์กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา.....	28
ตาราง 8	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1-9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี.....	39
ตาราง 9	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ (n = 302).....	44
ตาราง 10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในภาพรวม	46
ตาราง 11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	46
ตาราง 12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการปรับตัว.....	47
ตาราง 13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการบริหารจัดการ.....	47
ตาราง 14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ.....	48
ตาราง 15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายรัฐ.....	49
ตาราง 16	ข้อมูลการมีภาระหนี้สิน (ทั้งในปัจจุบันและอดีต).....	50
ตาราง 17	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	51
ตาราง 18	ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์.....	52
ตาราง 19	ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย.....	52
ตาราง 20	ผลการวิเคราะห์ค่าความถูกต้องของการทำนาย.....	52
ตาราง 21	ผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระในสมการถดถอยโลจิสติกส์.....	53

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพ 1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพ 2	รูปแบบการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน.....	18
ภาพ 3	แผนภูมิครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ และมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามการเป็นเจ้าของที่ดิน พ.ศ. 2556 และ 2558.....	19
ภาพ 4	แผนภูมิครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ และมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้จำแนกตามจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร พ.ศ. 2556 และ 2558.....	20

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยถือเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ เป็นพื้นที่แห่งเกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรในอดีตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาปลูกข้าว โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านเกษตรกรรมมากมายแตกต่างกันไปตามพื้นที่นั้น ๆ และมีการพัฒนารูปแบบการทำการเกษตรให้เหมาะสมตามยุคสมัย อาชีพเกษตรกรจึงมีความสำคัญมาก และเกษตรกรถูกยกย่องให้เป็นกระดูกสันหลังของชาติ เป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงสังคมมายาวนาน จากการพัฒนาของประเทศของไทยแม้จะทำให้มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านกายภาพให้มีความก้าวหน้าแต่ก็ปรากฏชัดเจนในภายหลังว่าเกิดช่องว่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ภาคการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบกับความผันผวนของราคาพืชผลในตลาดโลกและประสบความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งดินและน้ำ ในช่วงราวสิบปีที่ผ่านมา ต้นทุนในภาคการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้อัตรากำไรของเกษตรกรลดลงจนสินค้าเกษตรหลายชนิดมีค่าเฉลี่ยเป็นลบ กลับกลายเป็นว่ายิ่งเกษตรกรปลูกพืชผลมากเท่าไหร่ก็ยิ่งจนลงเท่านั้น ในขณะเดียวกันหนี้สินก็พอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ (The Momentum, 2019) นอกจากนี้ สถานะทางการเงินของครัวเรือนเกษตรมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยเราพบว่าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีหนี้สูง โดยหากรวมจากทุกแหล่ง ครัวเรือนชาวนาไทยมีหนี้สินเฉลี่ย 3.4 ก้อน และมีหนี้คงค้างเฉลี่ย 416,143 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือน ร้อยละ 50 มีหนี้สินคงค้างเกิน 300,000 บาท และ ร้อยละ 30 มีเกิน 600,000 บาท โดยมาจากสองแหล่งหลักคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 60 และสหกรณ์และกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 16 และร้อยละ 35 ของครัวเรือนมีหนี้นอกระบบ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2563)

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและน้ำสูง ซึ่งสามารถทำนาปลูกข้าวได้ถึงปีละ 3 รอบ เพื่อผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีประโยชน์ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยพื้นที่นาในจังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่รวมถึง 1,197,842 ไร่ (ข้อมูล ณ วันที่ 5 มกราคม 2561) อำเภอเดิมบางนางบวช เป็นอำเภอที่มีครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอยู่ในลำดับที่ 2 รองจาก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และมีพื้นที่นามากเป็นลำดับที่ 4 รองจาก อำเภอบางปลาม้า อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และอำเภอสองพี่น้อง ตามลำดับ แต่พื้นที่ของอำเภอเดิมบางนางบวช ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากในการปลูกข้าวและพืชเศรษฐกิจ (สำนักงานเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี, 2561) ทั้งนี้ อำเภอเดิมบางนางบวช แบ่งเป็น 14 ตำบล โดยพื้นที่นาข้าวของเทศบาลตำบลเขาพระ 13,185 ไร่ (สำนักงานเกษตรกรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2561) แต่พบว่า สัดส่วนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ ปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 59.3 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ 106,622 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ บางส่วนเป็นภูเขา มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน มีระบบส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ สำหรับสภาพอากาศ ปัจจุบันอากาศแปรปรวนไม่เป็นไปตามฤดูกาล สภาพ

ความแห้งแล้งเพิ่มมากขึ้น มีปริมาณน้ำลดลง เทศบาลตำบลเขาพระมีประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ จำนวนทั้งสิ้น 5,968 คน ซึ่งอาชีพหลักของประชากรในตำบลคือการทำนา (เทศบาลตำบลเขาพระ, 2559) มีประชากรประกอบอาชีพชาวนาจำนวน 1,291 คน มีชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 1,235 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2564) จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ชาวนาที่เป็นหนี้สินในเทศบาลตำบลเขาพระ คิดเป็นร้อยละ 95.66 ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่สูงมาก

ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และสามารถนำข้อมูลที่ได้ ไปใช้สำหรับพัฒนาการจัดการหนี้สินหรือสร้างกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชาวนาในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ให้สามารถบริหารจัดหนี้สินให้ลดลงในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สิน สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555); มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2559); สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559ก); ชญานี ชวะโนทย์ (2562); สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560); Suchanun Tambunlertchai (2004); วณิชชา ณรงค์ชัย, และรักชนก ชำนาญมาก (2562); นันทา กันตรี, และ ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ (2562); และธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์ (2564) สามารถสรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

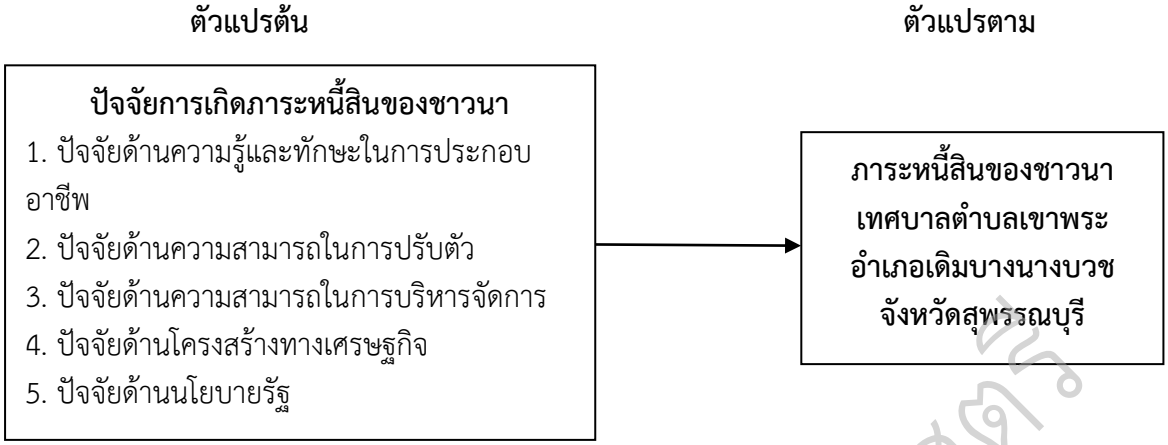

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดหนี้สินของชาวนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

1.2 ตัวแปรตาม คือ ภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,235 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวนา ที่อาศัยอยู่ ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 หรือ .05 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิครั้งครั้งนี้ในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึง เมษายน 2565

5. ขอบเขตตัวแปร

5.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา จำแนกได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

5.1.1 ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
5.1.2 ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว
5.1.3 ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ
5.1.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
5.1.5 ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ
5.2 ตัวแปรตาม (dependent Variables) คือ ภาระหนี้สินของชาวนา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัจจัยมีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนาในพื้นที่ต่อไป

2. นำข้อมูลที่ได้หรือผลการศึกษา ใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดการหนี้สินหรือสร้างกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชาวนาในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ให้สามารถบริหารจัดหนี้สินให้ลดลงในอนาคตต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาระหนี้สิน หมายถึง การผูกพันหรือเป็นความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล ซึ่งส่งผลให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าหนี้

ชาวนา หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นหลักและขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาระหนี้สินของชาวนา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว และปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ

ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความเป็นไปที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจด้านการเกษตร ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ราคาข้าวในแต่ละช่วงเวลา ราคาวัตถุดิบในการทำนา และอัตราดอกเบี้ยของธนาคาร

ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ หมายถึง นโยบาย/แนวทางของรัฐบาลในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือทางการเงิน หรือการประกอบอาชีพ แก่ชาวนา เช่น การพักชำระหนี้เกษตรกร การปรับโครงสร้างหนี้ เป็นต้น

ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ความรู้ด้านการเงิน เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ และความสามารถในการประกอบอาชีพชาวนา

ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและแก้ไขปรับปรุงการทำเกษตรหรือการปลูกข้าว ในขณะเกิดภาวะวิกฤติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม และการถูกบุกรุกจากแมลงศัตรูพืช

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนงานทั้งด้านการปลูกข้าว เช่นการใช้ปุ๋ย และการวางแผนงานด้านงบประมาณการปลูกข้าว รวมถึงการวางแผนงานในด้านเทคโนโลยีการเกษตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาระหนี้สิน
2. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรชาวนาและภาระหนี้สิน
3. ข้อมูลทั่วไปชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
4. การสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาระหนี้สิน

ความหมายของภาระหนี้สิน

“หนี้สิน” (Liabilities) หมายถึง ภาระผูกพันของกิจการหรือของบุคคลที่ประกอบกิจการใด ๆ เช่น รายการค้า การกู้ยืมหรืออื่น ๆ ซึ่งกิจการหรือบุคคลนั้น ๆ ต้องชำระคืนในภายหน้าด้วยสินทรัพย์หรือบริการตามแต่ข้อตกลงระหว่างกัน นอกจากนี้แล้วในทางกฎหมายนั้น หนี้เป็นคำแปลของสิทธิชนิดหนึ่ง เรียกกันในกฎหมายโรมันว่า obligation ถ้าจะแปลสั้น ๆ ตามถ้อยคำก็คงแปลได้ว่าเป็น “ภาระ” หรือ “หน้าที่” หรือความเป็นหนี้ ซึ่งเป็นการมองจากทางด้านลูกหนี้ โดยเป็นผู้มีความผูกพันจะต้องชำระหนี้ หากมองทางด้านเจ้าหนี้ “หนี้” ถือว่าเป็นสินทรัพย์ (asset) อันเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ แต่เมื่อมองทางด้านลูกหนี้ “หนี้” ก็ยังถือเป็นความรับผิดทางด้านการเงินของลูกหนี้ (โสภณ รัตนากร, 2556)

หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เอามาจาก Obligation ตามกฎหมายโรมันมีความหมายกว้างกว่ากู้หนี้ยืมสินตามกฎหมายเก่า ในการกู้หนี้ยืมสินนั้น ผู้ที่เป็นหนี้หรือลูกหนี้มีภาระหรือหน้าที่จะต้องชำระหนี้เช่นกัน การกู้หนี้ยืมสินจึงรวมอยู่ในเรื่องหนี้ที่เอามาจาก Obligation ด้วย หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีความหมายรวมถึงภาระหรือหน้าที่ในกรณีอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ไม่รวมไปถึงภาระหรือหน้าที่ทุกชนิด มิฉะนั้นภาระหนี้หรือหน้าที่อะไร ๆ ก็จะกลายเป็นหนี้ไปทั้งหมด

โสภณ รัตนากร (2556) อธิบายไว้ว่า ในมุมมองของนักนิติศาสตร์นั้นให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่าหนี้ไว้มากมาย เช่น ดี เบคเกอร์ (De Becker) ให้คำจำกัดความว่า “หนี้เป็นสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลที่แน่นอนชำระหนี้ด้วยการกระทำหรืองดการกระทำที่แน่นอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสามารถก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้” ส่วน ซัคเคอร์ (Schuster) ได้อธิบายว่า “หนี้” หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน ซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการหรืองดกระทำการบางอย่างซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสมารถก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้ ในขณะที่พาเนียล (Planiel) ถือว่า หนี้เป็นความสัมพันธ์ทั้งหมดระหว่างเจ้าหนี้ลูกหนี้ ถ้ามองในเชิงรุกหรือทางฝ่ายเจ้าหนี้ก็เป็นสิทธิหรือเครดิต ถ้ามองด้านเชิงรับหรือทางฝ่ายลูกหนี้ก็เป็นหนี้ และ ซูล ลิทวินอฟ (Sual Litvinoff) กล่าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ว่า หนี้หมายถึงความผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคล 2 คน คนหนึ่งคือเจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกร้องสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อชำระหนี้บางอย่างเอาจากอีกคนหนึ่งคือลูกหนี้

กล่าวโดยสรุป หนี้ หรือ หนี้สิน หรือ ภาระหนี้สิน เป็นการผูกพันหรือเป็นความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล ซึ่งส่งผลให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าหนี้ และถึงแม้ว่าคำจำกัดความบางคำเน้นให้เห็นว่าความเกี่ยวพันดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องของสิทธิเรียกร้องหรือบุคคลสิทธิ โดยเฉพาะแนวคิดของดีเบคเกอร์ ได้เน้นให้เห็นว่าหนี้จะต้องมีวัตถุแห่งสิทธิที่แน่นอนและ ตัวลูกหนี้ต้องแน่นอนด้วย อย่างไรก็ตาม จากความหมายที่ได้ศึกษามาแล้วนั้น พอจะสรุปความได้ว่า หนี้ หมายถึง หน้าที่ของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอีกคนหนึ่ง ซึ่งหน้าที่นั้นก็คือ การปฏิบัติการชำระหนี้นั้นเอง ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้บัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยการงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมิได้”

ประเภทของหนี้

โดยทั่วไปหนี้จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบกับหนี้นอกระบบ โดยที่หนี้ในระบบนั้นจะเป็นหนี้ที่ลูกหนี้ทำกับสถาบันการเงินหรือธนาคารที่มีกฎหมายรับรองและควบคุมอยู่ ในขณะที่หนี้นอกระบบจะเป็นหนี้ที่เกิดจากลูกหนี้ไม่สามารถกู้กับสถาบันการเงินหรือธนาคารได้ จึงไปใช้บริการการกู้จากบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงิน ความแตกต่างระหว่างหนี้ในระบบกับหนี้นอกระบบ มีดังนี้ (เยาวเรศ ทับพันธุ, 2557)

1. หนี้ในระบบ จะมีกฎหมายควบคุมอยู่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ค้ำประกัน ฯลฯ จะต้องปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างยุติธรรม กฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไขและข้อบังคับต่าง ๆ ของหนี้ในระบบจะมีความยุตธรรม ไม่มีการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหาหนี้สินเช่นปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ ก็มีขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการตามกฎหมายที่ชัดเจนแบบตรงไปตรงมา หนี้ในระบบหากฟ้องร้องแล้วก็จะมีการบังคับจำนองหรือขายทอดตลาดสินทรัพย์หรือ หลักประกันไปตามขั้นตอน ทั้งฝ่ายลูกหนี้และเจ้าหนี้ก็ได้รับโอกาสที่จะต่อสู้กันในศาลได้อย่างเท่าเทียมกันไม่ มีความเหลื่อมล้ำและอยู่ภายใต้กฎหมายเหมือนกัน

2. หนี้นอกระบบ ลูกหนี้ที่เป็นหนี้นอกระบบส่วนมากเป็นคนที่ไม่มีความรู้และ ไม่สามารถกู้หนี้ในระบบได้ จึงต้องหันไปใช้บริการของหนี้นอกระบบที่เจ้าหนี้นอกระบบจะเป็น ผู้กำหนดกฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไขต่าง ๆ ตามความพอใจ การเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหนี้นอกระบบเริ่มตั้งแต่การปล่อยกู้ ซึ่งมักจะปล่อยกู้โดยไม่มีสัญญาหรือหลักฐานใด ๆ แล้วเก็บเงินค่าผ่อนชำระรายวัน ดอกเบี้ยที่คิดจากลูกหนี้ก็แพงกว่าอัตราดอกเบี้ยของหนี้ในระบบ กล่าวคือ หนี้นอกระบบ หมายถึง การกู้หนี้ยืมสินที่ไม่อยู่ในระบบสถาบันการเงิน เช่น การกู้ยืมกันระหว่างเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้อง ซึ่งการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะไม่มีกฎกติกามารยาทที่เป็นมาตรฐาน เช่น การทำสัญญากู้ยืมเงินอาจจะใช้กระดาษเปล่าเขียนข้อความการกู้ยืมเงิน โดยใช้ลายมือของลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เป็นผู้เขียน ซึ่งบางครั้งก็ไม่มีพยานรับรู้หรือบางครั้งก็มีการขูดลบขีดฆ่า

ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาระหนี้สิน มีสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. พฤติกรรมบริโภคนิยม (Consumerism)

ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (สุพัฒน์ อุ้ยไพบูลย์สวัสดิ์, 2553) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการบริโภคในลักษณะที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุด และทำให้เกิดความต้องการในการบริโภคที่ไม่จำกัด โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการกระตุ้นการบริโภคในปริมาณที่มาก สาเหตุเพราะ ตัวชี้วัดความก้าวหน้าและการเจริญเติบโตของประเทศนั้น ดัชนีหรือตัวชี้วัดก็คือการบริโภคของประชาชนนั่นเอง ดังนั้น สังคมบริโภคนิยมซึ่งเป็นลักษณะทางสังคมที่ทำให้พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคดำรงอยู่บนพื้นฐานของความต้องการที่ไม่จำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายภาพและเพื่อการดำรงชีวิตจนพัฒนากลายมาเป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาความพอใจสูงสุด ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันภายในตัวผู้บริโภคเองและไม่ขึ้นกับปัจจัยภายนอก ทำให้ผู้บริโภคมีสถานะที่เป็นปัจเจกบุคคลในการที่จะตัดสินใจเลือกทำการบริโภคสินค้าและการบริการด้วยตนเอง เป็นการบริโภคที่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าตนเองได้มีโอกาสแสดงความเป็นตนเอง หรืออัตลักษณ์ของตนเองผ่านการบริโภคเพื่อแสวงหาและความพึงพอใจ โดยเชื่อว่าการบริโภคในปริมาณที่มากขึ้นจะก่อให้เกิดความสุขมากขึ้นและเป็นหนทางที่จะปกป้องความคับข้องใจ อีกทั้งทำให้สภาพของปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่เลือนรางไปทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นมนุษย์ยังไม่สามารถหลีกหนีปัญหาต่าง ๆ ได้

ในสังคมปัจจุบันพบว่าการทำความเข้าใจการบริโภคในปัจจุบันไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอรรถประโยชน์ (utility) หรือความพึงพอใจ (pleasure) หากแต่ควรจะเป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจในเรื่องของการสร้างคุณค่า และความหมายวัตถุที่เรียกว่า “การบริโภคเชิงสัญญะ” ซึ่งเป็นลักษณะการบริโภคที่ทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกว่าตนเองมีเอกลักษณ์ (Identity) แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ในสังคมที่สามารถผลักดันให้เกิดการบริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้น ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ในอดีตจึงถูกเปลี่ยนเป็นมูลค่า ทำให้การแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น สินค้าจึงไม่มีหน้าที่ของการใช้ในส่วนของวัตถุอีกต่อไป แต่ถูกแลกเปลี่ยนหน้าที่การให้ความหมายเชิงสัญญะแทน อาทิ ห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการบริโภคของคนในสังคมได้สำเร็จ จากเดิมที่การบริโภคเป็นไปเพียงเพื่อตอบสนองความจำเป็นไปสู่การบริโภคเพื่อสร้างวิถีชีวิต (lifestyle shopping) เพื่อสร้างเอกลักษณ์และตัวตนของผู้บริโภค ดังนั้น การไปห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ จึงมิใช่เป็นเพียงเพื่อการจับจ่ายใช้สอยหรือซื้อสินค้าเท่านั้น แต่เป็นการไปเพื่อสร้างและตอกย้ำเอกลักษณ์ของเราเองด้วย เช่น ไปพบปะเพื่อนฝูงพาครอบครัวไปพักผ่อนทานอาหาร หรือไปเพื่อสร้างความต้องการบริโภคไว้ล่วงหน้าด้วยการเดินชมสินค้า เป็นต้น และพฤติกรรมเช่นนี้จะค่อย ๆ ก่อให้เกิดภาระหนี้สินได้ในที่สุด

สังคมแบบบริโภคนิยมส่งผลกระทบทำให้ผู้คนในสังคมมีพฤติกรรมที่เน้นการบริโภคและมีการสะสมทุนโดยมองว่าสะสมเพื่อใช้ในการบริโภคซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักในชีวิต นอกจากนี้แล้วสังคมแบบบริโภคนิยมได้สร้างแรงกดดันให้เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลในสังคมที่ต้องดิ้นรนเพื่อหาเงินตราและเพื่อสร้างศักยภาพให้ตนเองในการซื้อเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่ตลอดเวลา จนทำให้คนบางคนอาจจะประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายเพื่อให้ได้เงินมาเพื่อนำมาจับจ่ายใช้สอย ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพฤติกรรมของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับอารมณ์ความต้องการของตนนั่นเอง (สุกานดา

กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี, 2555) สังคมบริโภคนิยมส่งผลให้ความสัมพันธ์ในสังคมลดลง แทนที่จะช่วยเหลือเผื่อแผ่กันแต่กลับกลายเป็นทุกอย่างต้องใช้เงิน มีการใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดหนี้สินเพื่อให้ได้เงินมาสนองความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

ผลของสังคมแบบบริโภคนิยม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและมีความสัมพันธ์กันทางสังคมด้วยเหตุและผล เมื่อนำเอาแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory) มาอธิบาย จะมีสมมติฐานที่สำคัญว่า มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลายอย่างในชีวิต แต่ตัวเองไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองทั้งหมดได้ จะต้องอาศัยผู้อื่นมาช่วยสนองความต้องการเหล่านั้นด้วยจึงจะครบ นอกจากนั้นมนุษย์แต่ละคนยังต้องการผลตอบแทนจากการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ระหว่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ดังนั้น เนื่องจากมนุษย์ต้องการสิ่งต่าง ๆ จากผู้อื่นมนุษย์จึงต้องเข้าสู่สัมพันธ์หรือติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และเนื่องจากแต่ละคนต้องการผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุดจากสิ่งที่ตนนำไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดีมีความยุติธรรมขึ้น ความต้องการกันและกันจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะควบคุมความประพฤติของกันและกัน

ปรากฏการณ์ดังที่กล่าวมานี้ เมื่อนำมาพิจารณาในมิติของสังคมแบบบริโภคนิยมแล้ว จะอธิบายได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างกัน โดยที่ผู้บริโภคได้รับสิ่งของและบริการจากผู้ผลิตและผู้ผลิตได้รับเงินตราจากการค่าจ้างขายและบริการ แต่ความสัมพันธ์ในสังคมแบบบริโภคนิยมเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด ประกอบกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสังคมบริโภคนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นผลกำไรของผู้ประกอบการเป็นหลักสำคัญที่สุด โดยส่งเสริมให้มีการบริโภคอย่างกว้างขวาง เพราะยิ่งมีการบริโภคมากเท่าไรก็ยิ่งเป็นผลกำไรมากขึ้นเท่านั้น ในส่วนของผู้บริโภคนั้นหากไม่รู้จักประมาณการรายจ่ายหรือพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการซื้อของแล้ว ก็จะกลายสภาพเป็นหนี้เป็นสินมากยิ่งขึ้น เพราะการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการ จะเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้และความต้องการให้ผู้บริโภค และส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดการใช้จ่ายเกินตัว ซึ่งในท้ายที่สุดเมื่อผู้คนในสังคมมีภาระหนี้สินมาก เพราะคิดว่ามีความจำเป็นต้องใช้เงินในการบริโภค แล้วปัญหาสังคมมิติอื่น ๆ ก็จะตามมา เช่น ปัญหาการลักขโมย ปัญหาด้านอาชญากรรมและปัญหายาเสพติดเป็นต้น

2. ค่านิยมใหม่ (New value)

สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมใหม่นั้น จะพิจารณาไปที่ข้อแตกต่างที่สำคัญของมนุษย์และสัตว์ในมุมมองที่ว่ามนุษย์มีวัฒนธรรม และมนุษย์สามารถปรับปรุงพัฒนาตัวเอง และสามารถปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตให้ดีขึ้น มีความเหมาะสมขึ้น และมนุษย์ก็ยังรู้จักใช้สมองมากกว่าสัตว์ ทั้งนี้ วัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันในสังคมเดียวกันทำความตกลงว่าจะยึดระบบไหนดี เราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงในความหมายนี้ว่า “ระบบสัญลักษณ์” ดังนั้น วัฒนธรรมก็คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และจะต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคม ซึ่งได้เคยมีการตกลงกันไว้ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง หลักที่สมาชิกของสังคมใช้ยึดถือเป็นแนวประกอบการประพฤติปฏิบัติก็คือ บรรทัดฐานและค่านิยม ถ้ากล่าวอีกอย่าง

หนึ่งก็คือ แนวทางการปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ยึดถือและค่านิยมคือ ความคิดและแนวปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องดีงามและมีการยอมรับและนำมาปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม (พัชรีพร วรจักร, 2559) และในส่วนของ **"ค่านิยม"** นั้น ไมเชเนอร์, และ ดีแลมแมเตอร์ (Michener, & Delamater, 1999) ได้กล่าวไว้และสรุปได้ว่า เป็นความเชื่อความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิงหนึ่งว่าสิ่งนั้นเป็นสิงที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมซึ่งเป็นผลให้บุคคลนั้นนำไปเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจในสิงหนึ่งสิงใดอันเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคล โดยค่านิยมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ค่านิยมส่วนบุคคลและค่านิยมสังคม ปัจจุบันในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรุนแรง เชอร์มอน (Shermon, 2004) จนทำให้ความรู้ในทศวรรษใหม่นี้ล้าสมัยเร็วมาก ขอบเขตขององค์ความรู้สามารถขยายตัวได้เป็นสองเท่าในเวลาเพียง 7 - 10 ปี อีกทั้งมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศสูง โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากตะวันตกและปัจจัยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม โครงสร้างสังคมและพิธีกรรม เฟอร์กูสัน (Ferguson, 2011) สามารถจะสังเกตเห็นได้ในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสถาบันสังคม การเปลี่ยนแปลงทำให้มิติความสัมพันธ์ของบุคคลในส่วนย่อยต่าง ๆ ของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น แนวโน้มของครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น จากที่กล่าวมานี้สามารถนำทฤษฎีทางสังคมวิทยามาพิจารณาถึงเหตุและผลได้ คือ ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic interactionism) และสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสัญลักษณ์เพื่อเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจกัน บุคลิกของคนขึ้นอยู่กับการหล่อหลอมทางสังคมซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น และการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมเกิดจากการกระทำระหว่างมนุษย์ ดังนั้น ในเรื่องค่านิยมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากบรรทัดฐานของสังคมล้วนแต่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ ซึ่งกล่าวได้ว่าปัญหาภาระหนี้สินเกิดจากค่านิยมโดยมีผลสืบเนื่องมาจากสังคมแบบบริโภคนิยมในปัจจุบันนั่นเอง

ค่านิยมใหม่ (New Value) ได้แก่ ค่านิยมในการบริโภค ค่านิยมในวัตถุ และค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนในเรื่องของค่านิยมในการบริโภคนั้น เป็นคุณค่าที่กำหนดให้แก่บุคคลที่มีกำลังในการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ และครอบครองสิงของต่าง ๆ ที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นคนเก่งมีความสามารถ สังคมมักจะยกย่องชื่นชมคนที่มีกำลังทรัพย์มาก สำหรับค่านิยมในวัตถุนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับค่านิยมในการบริโภคแตกต่างตรงที่มีการเน้นการครอบครองวัตถุที่สังคมตีคุณค่าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เช่น เงิน ทอง อัญมณี บ้าน ยานพาหนะ ฯลฯ ส่วนค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถสนองตอบความสุขและความสะดวกสบายทางกายภาพแก่ชีวิตของมนุษย์ได้รวดเร็ว เช่น คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือรวมทั้งค่านิยมที่ง่ายต่อการก่อหนี้สิน เช่น การใช้บัตรเครดิต และจากค่านิยมใหม่ที่กล่าวมานี้ ในมุมมองที่เป็นโทษนั้นก็คือ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความฟุ้งเฟ้อใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ที่มี หรือไม่ประมาณตนในการใช้จ่ายจนทำให้เกิดภาระหนี้สินมากมายนั่นเอง และในขณะเดียวกันก็อาจทำให้บางคนถึงขั้นถูกฟ้องล้มละลายจนมีปัญหาในครอบครัวและเกิดความแตกแยกในที่สุด

3. ลักษณะครอบครัว (Family type)

สถาบันที่ได้ชื่อว่าเป็นสังคมแรกของมนุษย์ คือ “สถาบันครอบครัว” ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมที่มีความสำคัญที่สุดในการก่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของบุคคล ครอบครัวเป็นสถานที่บ่มเพาะและขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ให้สมาชิกของครอบครัวสามารถดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีและอยู่ในสังคมได้โดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นพฤติกรรมประจำของสังคมนั้น (สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี, 2555) และเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถเข้ากับสังคมได้อย่างกลมกลืน

ส่วนคำว่า “ครอบครัว” นั้น ฟิลลิปส์ (Phillips, 1979) ได้กล่าวไว้และสรุปได้ว่า เป็นโครงสร้างและสถาบันทางสังคมขั้นมูลฐานที่เกิดมาจากประชาชน ที่ต่างมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด การสมรสและการรับบุตรบุญธรรม หรือประกอบด้วยชายหญิงหนึ่งหรือมากกว่าอยู่ร่วมกันโดยมีความสัมพันธ์ทางเพศที่สังคมอนุมัติ พร้อมด้วยสิทธิและหน้าที่ที่สังคมยอมรับ ครอบครัวจัดเป็นสังคมประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบโดยเฉพาะมีความเป็นไปและการกระทำต่าง ๆ ต่อกันและกันระหว่างสมาชิก อันสามารถทำให้แต่ละคนต่างรู้ ความประสงค์และความหมายและความเข้าใจในกันและกัน ทางด้านสังคมวิทยา ครอบครัวถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมประเภทหนึ่งมนุษย์จะมีวัฒนธรรมเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง อันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือ ครอบครัวเพราะถือว่าครอบครัวมีความเป็นวัฒนธรรมสากล เช่นเดียวกับวัฒนธรรมสากลอื่น ๆ ถือว่าครอบครัวเป็นเรื่องของการสร้างหมู่คณะในกลุ่มย่อย เพื่อการอยู่รอดในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นแหล่งหล่อหลอมให้สมาชิกของครอบครัวสามารถดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีและอยู่ในสังคมได้โดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นพฤติกรรมประจำสังคมเพื่อสมาชิกสามารถเข้ากับสังคมได้

ในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่มากขึ้นส่งผลทำให้ความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลง เชฟทาร์ด (Shepard, 1999) และครอบครัวยังถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวเล็กจัดเป็นครอบครัวพื้นฐาน ประกอบด้วยสมาชิกเพียง 2 ช่วงวัยเป็นสำคัญ คือ ช่วงวัยของบิดามารดากับบุตรธิดา ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ ประเภทที่สอง ได้แก่ ครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวร่วมที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยว ตั้งแต่ 2 ครอบครัวขึ้นไป รวมกันเป็นหน่วยครอบครัวใหม่ที่ใหญ่กว่าครอบครัวเดิม อำนาจสิทธิ์ขาดภายในครอบครัวขึ้นอยู่กับระบบอาวุโส คือ ผู้อาวุโสสูงมักจะได้รับการยกย่องจากสมาชิกครอบครัวและประเภทสุดท้าย คือ ครอบครัวประกอบร่วมเป็นระบบครอบครัวที่ชายหญิงสามารถมีคู่สมรสได้มากกว่า 1 คน ที่เราเรียกกันว่า “พหุคู่ครอง” (Polygamy) ส่วนมากมักปรากฏในสังคมล้าหลังที่ยังด้อยความเจริญ

หนี้สินเกิดจากภาระค่าใช้จ่ายทางครอบครัวยิ่งถ้ามีความฟุ้งเฟ้อตามสังคมบริโภคนิยมยิ่งจะทำให้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ปัญหาหนี้สินจากครอบครัว เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องแก้ไขให้ลดน้อยลง เพราะจะมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวและสังคมประเทศชาติโดยส่วนรวม เพราะครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีอิทธิพลต่อสังคมมากที่สุด

4. การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social mobility)

ในทุกสังคมบุคคลจะมีความแตกต่างกันทั้งในสถานภาพและบทบาท สาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ได้แก่ สถานภาพที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ เช่น อายุ เพศ ความสามารถทางร่างกายและสมอง รวมถึงสถานภาพซึ่งเกิดจากความสามารถและประสิทธิภาพ

ใด ๆ ก็ตามที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อมีโอกาส สิ่งที่กำหนดสถานภาพประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ อำนาจ รายได้ ฯลฯ ซึ่งมีส่วนทำให้บุคคลมีฐานะทางสังคมสูงขึ้น จากการที่บุคคลมีสถานภาพและบทบาทในสังคมแตกต่างกันไป และถ้ากล่าวโดยหลักทางด้านสังคมวิทยาแล้ว กระบวนการในการตีค่าสถานภาพของบุคคลให้แตกต่างกันทำให้เกิดศักดิ์ศรีและอภิสิทธิ์ที่แตกต่างกันไปด้วย เราเรียกว่า “การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม” และสาเหตุที่ต้องมีการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ปัญหาด้านชนชั้นกลายเป็นปัญหาที่ไม่สามารถขจัดให้หมดไปจากสังคมได้ เพราะว่าสังคมทุกสังคมจะมีการแบ่งช่วงชั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ดังนั้นเพื่อความสงบสุขของสังคม จึงจำเป็นต้องมีระบอบบางอย่างเพื่อคลี่คลายปัญหาความไม่เท่าเทียมดังกล่าว ได้แก่ การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social mobility) หมายถึง การที่คนจากชนชั้นหนึ่งเลื่อนฐานะขึ้นไปอยู่ในอีกชนชั้นหนึ่ง เช่น คนจนเลื่อนฐานะไปอยู่ในชั้นกลาง หรือคนชั้นกลางเลื่อนฐานะขึ้นไปอยู่ชั้นสูง เป็นต้น ในความหมายของการเลื่อนฐานะทางสังคม จะแบ่งออกเป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น ซึ่งบางครั้งใช้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเพียงแค่งานแต่ไม่เปลี่ยนสถานภาพไปจากเดิม เช่น การย้ายที่ทำงานหรือการย้ายที่อยู่อาศัย เป็นต้น และประการสุดท้าย คือ การเปลี่ยนแปลงระยะยาว เป็นการเปลี่ยนสถานภาพและบทบาท เช่น เปลี่ยนจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่งหรือมีสถานภาพที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ ด้านสังคมตลอดจนรายได้หรือการศึกษา เป็นต้น ปัญหาหนี้สินจากการเลื่อนฐานะทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากเกิดความลืมตัว ฟุ่งเฟ้อไม่ประมาณตนการใช้จ่าย มีพฤติกรรมใช้จ่ายสูงเพื่อให้สมฐานะ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic interactionism) ทำให้ประชาชนมีภาระหนี้สินล้นพ้นตัวและเมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลงและมีผลองค์กรในที่สุด กล่าวโดยสรุป หนี้สินที่เกิดจากการเลื่อนฐานะหรือจากการขยับฐานะทางสังคมของผู้คนในสังคมในบางครั้งอาจดูเหมือนว่าไม่มีความสำคัญ แต่ก็เป็นจุดหนึ่งที่ผลกระทบต่อครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี, 2555)

5. กลุ่มอ้างอิง (Peer groups)

การที่กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการติดต่อสัมพันธ์กันเกิดความรู้สึกว่าอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งโครงสร้างของกลุ่มอ้างอิงจะประกอบด้วย บทบาท (Roles) บรรทัดฐาน (Norms) กลุ่มย่อย (Subgroups) และสถานภาพ (Status) ของบุคคลในกลุ่ม เควสท์ (Queralt, 1996) ซึ่งกลุ่มอ้างอิงดังกล่าว มีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะสมาชิกในกลุ่มจะช่วยหล่อหลอม เสริมสร้างบุคลิกภาพ ปลูกฝังค่านิยม บรรทัดฐานที่สำคัญของสังคมเพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การเสียสละต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์และอื่น ๆ อิทธิพลของกลุ่มเหนือบุคคลจะมีมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับบุคคลมีความรู้สึกผูกพันต่อกลุ่มมากน้อยแค่ไหน

เมื่อย้อนกลับมาที่ปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกรชาวนา

- ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะของการคิดการมีบทบาทของคนในสังคมที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจน มาจากความเจริญของเศรษฐกิจ ความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น การรับซื้อผลผลิตพืชผลทางการเกษตรที่มากขึ้น ส่งผลให้ต้องปลูกพืชมากขึ้น เป็นต้น

- ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีแบบแผนในการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันโดยมีการปรับเปลี่ยน

ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การอพยพเข้าไปทำงานในเมืองทำให้ขาดแรงงานในพื้นที่ การใช้เครื่องจักรแทนคนทำให้คนว่างงาน การไม่เข้าร่วมกองทุนหมู่บ้านหรือเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรทำให้ขาดสิทธิประโยชน์ในการทาการเกษตร เป็นต้น

- ปัจจัยด้านนโยบายทางการเมือง หมายถึง การที่หน่วยงานทางภาครัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมกับภาคเกษตรกรรม เช่น การประกันราคาพืชผลทางการเกษตรหรือการประกันราคาข้าว การได้รับเงินชดเชย จากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับทำการเกษตร การชุมนุมประท้วงทางการเมืองมีผลต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ อธิบายเพิ่มเติมได้ว่าจากการที่รัฐบาลได้เร่งการพัฒนาแบบทุนนิยมมุ่งส่งเสริมการผลิตเพื่อเชิงพาณิชย์ ที่ต้องการผลผลิตจำนวนมาก ๆ โดยให้การสนับสนุนสินเชื่อให้กับชาวนาหากไม่มีทุนในการทำนาโดยสามารถนำโฉนดที่ดินไปฝาก (จำนอง) ไว้กับธนาคารของรัฐ (ธ.ก.ส.) เพื่อที่นำเงินมาลงทุนต่อไป แต่ก็ต้องจ่ายดอกเบี้ย แม้นโยบายลักษณะนี้ในด้านนี้จะดูดีแต่อีกด้านหนึ่งกลับเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับชาวนาไทย บางรายไม่มีเงินพอจ่ายค่าดอกเบี้ยจนต้องให้ธนาคารยึดที่ดินทำกินของตนไป (สุพัดชา โอทาศรี, 2554)

- ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับการศึกษาในวิชาชีพเฉพาะทางด้านเกษตรกรรมซึ่งจะมีผลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการฝึกอบรมด้านการเกษตรน้อยมีผลต่อการทำเกษตรกรรม เช่น ไม่รู้เทคนิคที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น การขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมีผลต่อการทำเกษตรกรรม

- ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว หมายถึง การที่เกษตรกรมีความรู้เท่าทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเตอร์เน็ตมีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันและการรอบรู้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนเอง เช่น การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่วม ภัยแล้ง ส่งผลต่อการทำเกษตรกรรมหรือแม้แต่กระทั่งการขาดความรู้ทางเทคโนโลยี เช่น รถเกี่ยวข้าว รถแท็กเตอร์ มีผลกระทบต่อการเกษตรกรรม เป็นต้น

- ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการที่จะนำพาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังรวมถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงที่สุด สำหรับในภาคเกษตรกรรมยังรวมถึงการวางแผนล่วงหน้ามีผลต่อการทำการเกษตร การจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชี รายรับ-รายจ่ายมีผลต่อการประกอบอาชีพ การมีเงินฝากในธนาคารน้อยมีผลต่อความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรชาวนากับภาระหนี้สิน

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าวซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เพราะข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย และสิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของอาชีพเกษตรกรชาวนาที่มีต่อประเทศเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งคนในประเทศ อีกทั้งชาวนาในประเทศไทยยังนับว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มใหญ่ที่สุด (นันทา กันตรี, และ ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์, 2562) เพราะ

อาชีพทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยแต่โบราณของคนไทยและได้มีการสืบทอดมายังคนในรุ่นต่อ ๆ มา ดังนั้น เกษตรกรชาวนาจึงเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาติ (พรไทย ศิริสาธิตกิจ, 2557) อีกทั้งประเทศไทยได้ชื่อว่าผู้ผลิตแหล่งอาหารสำคัญไม่เพียงแต่ของคนในชาติเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของผู้คนในโลกด้วย

ในอดีตนั้นการปลูกข้าวของกลุ่มเกษตรกรชาวนา มักจะอยู่ในรูปแบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ แต่ในปัจจุบันหลังจากที่ภาครัฐมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท นโยบายดังกล่าวนี้ได้ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรชาวนา กลายเป็นผู้ปลูกข้าวเพื่อเป็นสินค้าเกษตรสำหรับการส่งออกที่นำรายได้หลักเข้ามาสู่ประเทศ จากการที่เคยปลูกแบบยังชีพกลายเป็นการปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตจำนวนมากเพื่อการส่งออก ซึ่งจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรชาวนาจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นเชิงพาณิชย์นั่นคือเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นการเข้าสู่การผลิตเชิงพานิชภายใต้การควบคุมหรือภายใต้กลไกของทุนนิยมนั่นคือ การที่ต้องนำสินค้าข้าวที่ผลิตได้ไปขายในตลาดเพื่อให้ได้เงินมาซื้อปัจจัยในการดำรงชีพและในการขายสินค้าเข้าสู่ตลาดนั้น ผู้ผลิตหรือเกษตรกรชาวนาผู้ปลูกข้าวเหล่านั้นไม่มีอำนาจใด ๆ ไปกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสถานการณ์ของตลาด และโดยทั่วไปแล้วเกษตรกรชาวนาก็มักจะตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบต่อนายทุนและพ่อค้าคนกลางเสมอ

ปัจจุบันเกษตรกรชาวนาในประเทศไทยส่วนหนึ่งหันไปประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากราคาข้าวในท้องตลาดมีความผันผวน ชาวนากลับกลายเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ประสบปัญหาหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติและภาวะโลกร้อน ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบในการขายผลผลิตและปัญหาการเข้าไม่ถึงการช่วยเหลือของโครงการภาครัฐ ซึ่งจากปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้จำนวนของเกษตรกรชาวนาเริ่มมีแนวโน้มลดลง (อลิสา เลิศเดชเดชา, 2560) ซึ่งก็หมายความว่าปริมาณข้าวที่ผลิตได้จะมีปริมาณที่ลดลงและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในที่สุดโดยเฉพาะในภาคการส่งออกผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร นอกจากนี้แล้วความเสี่ยงอีกประการหนึ่งที่จะทำให้แนวโน้มขอแงจำนวนชาวนาลดลง คือ การเผชิญกับความไม่รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทั้งด้านเทคโนโลยีการเกษตร รวมทั้งการขาดทักษะในการทำการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ และถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานจากภาครัฐหลายหลายหน่วยงานพยายามที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้สมัยใหม่ให้ก็ตาม แต่เกษตรกรชาวนาบางส่วนก็ยังคงยึดติดกับวิธีการทำเกษตรหรือการปลูกข้าวแบบเดิม ๆ และเกษตรกรชาวนาบางส่วนยังขาดทักษะและความรู้ทางด้านการวางแผนการผลิตและการควบคุมต้นทุน รวมทั้งยังขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างเพียงพอ และการขาดโอกาสหรือการเข้าไม่ถึงสารสนเทศที่ทันสมัยจึงทำให้ขาดการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการผลิตและการบริหารจัดการภายหลังการเก็บเกี่ยวที่มีผลต่อคุณภาพและราคาข้าว อีกทั้งปัญหาทางด้านการตลาดก็ยังส่งผลให้ชาวนายังขาดข้อมูลข่าวสารการตลาดที่เป็นประโยชน์ต่อการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจวางแผนการผลิตและการขายได้ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลให้ความเป็นอยู่และความคงอยู่ของชาวนาเกิดปัญหาและเกิดเป็นภาระหนี้สินในที่สุด

ต้นทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกรชาวนานั้น เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการทำนาและกำไร โดยแบ่งกลุ่มเกษตรกรเพื่อเปรียบเทียบเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังในตาราง 1 จะพบว่าโครงสร้างต้นทุน

ของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันออกไป *กรณีแรก* แบ่งตามเกษตรที่เช่าที่ดินและไม่เช่าที่ดิน (ไม่มีต้นทุนในส่วนของค่าเช่าที่ดิน) จะพบว่า เกษตรที่เช่าที่ดินมีสัดส่วนของค่าเช่าที่ดินถึงประมาณร้อยละ 27 ของต้นทุนทั้งหมด และก็มีผลทำให้เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกาไรกรณีที่ใช้ที่ดินทำกินของตัวเองทั้งหมด กลุ่มที่เช่าที่นามีสัดส่วนกาไรน้อยกว่า *กรณีที่สอง* แบ่งตามขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรเป็น 3 ขนาด (เล็ก กลาง ใหญ่) จะพบว่าที่ดินขนาดเล็กจะมีสัดส่วนของค่าวัตถุดิบมากที่สุด (ไม่ได้ประโยชน์จากการประหยัดจากขนาด) ขณะที่หากใช้ที่ดินจำนวนมากและจ้างแรงงานก็จะมีค่าใช้จ่ายเป็นสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นไปด้วย เพราะค่าจ้างส่วนใหญ่คิดในอัตราต่อไร่ โดยกลุ่มชาวนาที่ใช้ที่ดินขนาดกลางมีกำไรในสัดส่วนที่สูงที่สุด *กรณีที่สาม* แบ่งตามการใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยมีกลุ่มที่ใช้สารเคมีเป็นหลัก และกลุ่มที่ใช้สารเคมีผสมกับสารชีวภาพ ในกรณีอาจเปรียบเทียบสัดส่วนต้นทุนไม่ได้โดยตรงเพราะถูกแบ่งกระจายไปตามสัดส่วนอื่น ๆ ด้วย ที่น่าสนใจคือ กำไรของเกษตรกรกลุ่มที่มีการใช้สารชีวภาพผสม จะเห็นได้ชัดว่ามีสัดส่วนกาไรถึงร้อยละ 69 ซึ่งส่วนหนึ่งเสมือนเป็นค่าตอบแทนแรงงานของตัวเองที่ต้องมาทำสารชีวภาพเอง อย่างไรก็ตาม หากสามารถเก็บข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้ อาจจะทำให้สามารถวิเคราะห์ให้เห็นภาพที่ยืนยันได้มากขึ้นว่าการใช้สารชีวภาพผสมทำให้มีสัดส่วนกำไรเพิ่มมากขึ้น

ตาราง 1 สัดส่วนต้นทุนและกำไรในการทำนา แบ่งตามกลุ่มต่าง ๆ

	แบ่งตามเกษตรกรที่เช่าที่ดิน/ไม่เช่าที่ดิน		**แบ่งตามขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตร**			**แบ่งตามการใช้สารเคมีในการทำเกษตร**	
รายการ	เกษตรกรที่ปลูกข้าวและไม่เช่าที่	เกษตรกรที่ปลูกข้าวและเช่าที่	เกษตรที่มีที่ดินน้อยกว่า 15 ไร่	เกษตรที่มีที่ดินระหว่าง 15 ถึง 40 ไร่	เกษตรที่มีที่ดินไม่น้อยกว่า 40 ไร่	ใช้สารเคมี	ใช้สารเคมีผสมกับสารชีวภาพ
วัตถุดิบ	55%	36%	47%	37%	40%	41%	48%
ค่าจ้างที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตร	39%	31%	36%	34%	39%	35%	38%
ค่าเช่าที่ดิน	0	27%	17%	21%	21%	19%	0
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	6%	5%	0	7%	0	4%	14%
กำไรจากการทำเกษตร	39%	29%	42%	54%	5.08%	35%	69%
จำนวนตัวอย่าง	n=11	n=15	n=15	n=6	n=5	n=21	n=3

ที่มา: (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

- วัตถุดิบประกอบไปด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์/ต้นกล้า ยากำจัดศัตรูพืช ยาป้องกันและกำจัดสัตว์รบกวน (ยาคุมหอย ยาเบื่อหนู ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเพลี้ย) สารเคมีเพื่อบำรุงสินค้าเกษตร ค่าน้ำมัน ค่าขนส่ง

- ค่าจ้างที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตร ประกอบไปด้วย ค่าแรงสำหรับการเตรียมพื้นที่ก่อนเพาะปลูก ค่าหว่าน/ปลูก ค่าแรงฉีดยาปราบศัตรูพืช/ปุ๋ย ค่าแรงเก็บเกี่ยว ค่าขนส่งอื่น ๆ

- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประกอบไปด้วย ค่าเช่าอุปกรณ์การเกษตร เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรทางการเกษตร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ: ข้อมูลบางส่วนไม่ถูกนำมาคิดเพราะ 1) ข้อมูลไม่ครบ 2) ไม่ปลูกข้าวเป็นหลัก 3) ไม่แยกรายละเอียดค่าใช้จ่ายทางการเกษตร

ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิตข้าวและส่งออกข้าวไปยังประเทศที่บริโภคข้าวเช่นเดียวกับประเทศไทยในอันดับต้น ๆ ของโลกก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ช่วยทำให้เกษตรกรชาวนาไทยมีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วยเนื่องจากราคามีความผันผวน แต่ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าชาวนาไทยกลับมีภาระหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้นจากการทำนา โดยหนี้สินของเกษตรกรในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ขณะที่รายได้ลดลงซึ่งเป็นผลมาจากสินค้าเกษตรมีราคาสูงขึ้นมากอย่างผิดปกติ และปัญหาหนี้ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นสิ่งที่น่ากังวลต่อความสามารถการพึ่งพาตัวเองของเกษตรกรในอนาคตเนื่องจากมีต้นทุนค่าครองชีพสูงขึ้น อีกทั้งรายงานจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย ระบุว่า การส่งออกข้าวช่วง 7 เดือนแรกของปี 2564 มีปริมาณ 2,587,170 ตัน มูลค่า 48,973 ล้านบาท หรือ 1,608.4 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยแง่ปริมาณส่งออกลดลง 22.4% แง่มูลค่าลดลง 30.1% เทียบช่วงเดียวกันของปี 2563 ที่มีการส่งออกปริมาณ 3,332,200 ตัน มูลค่า 70,031.4 ล้านบาท หรือ2,240.4 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เฉพาะการส่งออกข้าวเดือนกรกฎาคม 2564 มีปริมาณ 419,578 ตัน มูลค่า 7,466 ล้านบาท โดยแง่ปริมาณเพิ่มขึ้น 7.6% แง่มูลค่าเพิ่มขึ้น 4.9% เทียบกับเดือนมิถุนายน 2564 แต่ปริมาณและมูลค่าใกล้เคียงกรกฎาคมปีก่อน เนื่องจากราคาข้าวของไทยปรับลดลงตามภาวะตลาดและค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลง ทำให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญโดยเฉพาะอินเดียได้ ส่งผลให้การส่งออกข้าวนึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นมากจากเดือนก่อน โดยมีการส่งออกข้าวนึ่งปริมาณ 175,522 ตัน เพิ่มขึ้น 107.4% ส่วนใหญ่ส่งไปยังตลาดหลัก เช่น แอฟริกาใต้ เยเมน เบนิน ไนเจอร์ แคเมอรูน เป็นต้น ในส่วนของข้าวขาวมีการส่งออกลดลง 33.7% มีปริมาณ 136,501 ตัน ส่วนใหญ่ส่งไปจีน ญี่ปุ่น แองโกล่า แคเมอรูน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ขณะที่การส่งออกข้าวหอมมะลิ (ต้นข้าว) มีปริมาณ 74,850 ตัน เพิ่มขึ้น 21.1% โดยตลาดหลักคือ สหรัฐฯ ฮ่องกง แคนาดา ฝรั่งเศส สิงคโปร์ จีน เป็นต้น

สภาพเศรษฐกิจและพฤติกรรมการทางการเงินของเกษตรกร

ภาพรวมของประเทศจากรายงานตัวชี้วัดเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทยล่าสุด ปี 2560 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ซึ่งเป็นข้อมูลระหว่างปี 2555 - 2559 (ตาราง 3) จะเห็นภาพของโครงสร้างรายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของเกษตรกร ในส่วนแรกรายได้จากการเกษตรเมื่อหักรายจ่ายทางการเกษตรซึ่งเฉลี่ยคิดเป็นกว่าร้อยละ 60 ของรายรับ เท่ากับเกษตรกรมีรายได้สุทธิจากการเกษตรเหลือเพียงไม่ถึงร้อยละ 40 (เฉลี่ยประมาณ 58,975 บาทต่อครัวเรือนในปี 2559) ซึ่งจะเห็นว่ารายได้จากภาคเกษตรไม่เพียงต่อการใช้จ่ายทั่วไปของครัวเรือน ดังนั้น ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่จึงต้องหารายได้จากนอกภาคเกษตรมาเพิ่มเติมด้วย บางส่วนไปทำงานรับจ้าง ซึ่งก็มีทั้งในและนอกภาคเกษตร บางส่วนมีเงินเดือนประจำหรือมีลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นหรือในเมืองส่งเงินกลับมาช่วยเหลือ โดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนเกษตรกลับมีรายได้จากนอกภาคเกษตรสูงกว่ารายได้สุทธิจากการเกษตร เมื่อหักค่าใช้จ่ายทั่วไปสำหรับการบริโภคอุปโภคของครัวเรือนจะเหลือเงินสดก่อนการชำระหนี้เป็นสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของขนาดหนี้สินปลายปี โดยในปี 2559 สถานการณ์ในภาพรวมดี

ขึ้น ครัวเรือนเกษตรมีเงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้โดยเฉลี่ยร้อยละ 54 เมื่อเทียบกับขนาดหนี้สินปลายปี ซึ่งก็จะไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ที่คงค้างอยู่หากต้องชำระคืนหนี้ทั้งหมดทันที ซึ่งหนี้บางส่วนยังไม่ถึงกำหนดชำระและมีบางส่วนที่ถึงกำหนดชำระ แต่ครัวเรือนหลายแห่งสามารถชำระคืนธนาคารได้เพียงเฉพาะส่วนของดอกเบี้ยและมีแนวโน้มว่าเกษตรกรจะไม่มีเงินออมเพื่อนำมาลงทุนทำกิจการด้วยเช่นกัน

ตาราง 2 รายได้ รายจ่ายเงินสด และรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร ปี 2555 - 2559

รายการ	2556	2557	2558	2559
รายได้เงินสดทางการเกษตร	148,240	148,390	157,373	160,932
รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร	99,770	91,326	100,281	101,957
รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร	48,470	57,064	57,092	58,975
รายได้เงินสดนอกการเกษตร	120,063	134,869	143,192	148,346
รับจ้างต่างๆ ทั้งในและนอกการเกษตร	30,721	26,902	31,702	35,724
รับเงินเดือน	39,498	44,938	48,384	50,126
ลูกหลานส่งให้	13,840	14,733	18,219	18,874
อื่น ๆ	36,004	48,296	44,886	43,622
รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร	168,533	191,933	200,284	207,321
รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร	130,185	138,502	147,889	141,221
บริโภค	40,798	43,383	44,719	40,079
อุปโภค และอื่น ๆ	89,387	95,119	103,170	101,142
เงินสดคงเหลือก่อนการชาระหนี้	38,348	53,431	52,395	66,100
ขนาดหนี้สินปลายปี	100,977	117,346	122,695	123,454

ที่มา: (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

การศึกษารายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นรายปี แม้จะทำให้เห็นภาพรวมของสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร แต่จะไม่เห็นพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนในแต่ละเดือนที่ครัวเรือนต้องจัดการ เช่น เมื่อมีรายได้ไม่พอค่าใช้จ่ายในเดือนนั้น ๆ จะต้องไปกู้ยืมมา หรือจะมาจากการเก็บออมจากรายได้จากการขายผลผลิตในฤดูการผลิตก่อนหน้า โดยเฉพาะในกรณีครัวเรือนเกษตรที่มิได้มีรายได้จากการเกษตรเป็นประจำทุกเดือน แต่มีรายจ่ายส่วนที่ต้องใช้จ่ายประจำทุกเดือน ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จะมองว่า ครัวเรือนมีการอุปโภคบริโภคค่อนข้างคงที่ข้ามเวลา (consumption smoothing) เพื่อที่จะทำให้มีความพอใจสูงสุดจากการบริโภคข้ามเวลา โดยการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ ครัวเรือนจะต้องสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อซึ่งอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดังนั้นกล่าวโดยสรุป การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการปัญหาหนี้สิน เพราะนอกจากความรู้ทางการเงิน (Financial literacy) แล้ว อารมณ์ความรู้สึก แรงกระตุ้นจากสิ่งเร้า ความเอนเอียงในการตัดสินใจ ความเชื่อ และปัจจัยทางจิตวิทยาก็มีผลต่อการตัดสินใจทางการเงินของแต่ละบุคคลเช่นกัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินและนโยบายจากภาครัฐที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคล

ภาพ 2 รูปแบบการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน
ที่มา: (ชญานี ชวะโนทย์, 2562)

นอกจากนี้แล้ว เมื่อพิจารณามูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ใน ปี 2556 - 2558 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยโดยเพิ่มจาก 2,050,188 บาทต่อครัวเรือนใน ปี 2556 เป็น 2,574,108 บาทต่อครัวเรือนในปี 2558 ซึ่งมูลค่าทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดเฉลี่ยต่อครัวเรือน มีการเพิ่มขึ้นเร็วมากกว่ามูลค่าทรัพย์สินด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้นถึง 2.8 เท่า จากปี 2550 คือ 772,923 บาทต่อครัวเรือน เป็น 2,168,070 บาทต่อครัวเรือน

ตาราง 3 มูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามประเภททรัพย์สิน พ.ศ. 2550 - 2558

ประเภททรัพย์สิน	2550	2552	2554	2556	2558
	บาทต่อครัวเรือน	บาทต่อครัวเรือน	บาทต่อครัวเรือน	บาทต่อครัวเรือน	บาทต่อครัวเรือน
มูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด	887,810	1,211,799	1,414,939	2,050,188	2,574,108
มูลค่าทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมด	772,923	1,068,200	1,234,973	1,686,479	2,168,070

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภททรัพย์สิน	2550 บาทต่อครัวเรือน	2552 บาทต่อครัวเรือน	2554 บาทต่อครัวเรือน	2556 บาทต่อครัวเรือน	2558 บาทต่อครัวเรือน
มูลค่าทรัพย์สินที่เป็น (ยานพาหนะทุกประเภท) ที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของใช้ในครัวเรือนและประกอบธุรกิจ	114,887	143,599	179,963	261,058	302,117
มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน	-	-	-	102,650	103,920

ที่มา: (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

หมายเหตุ: พ.ศ. 2550 - 2554 มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเป็นข้อถามแบบตัวเลือก ดังนั้นอาจทำให้มูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดในปีดังกล่าวน้อยกว่าที่เป็นจริง จึงไม่สามารถนำทรัพย์สินทั้งหมดมาเปรียบเทียบกันได้

เมื่อพิจารณาการเป็นเจ้าของที่ดินของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ ในปี 2556 และ 2558 พบว่า ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองมีร้อยละของครัวเรือนที่เป็นหนี้มากที่สุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและครัวเรือนเกษตรที่ไม่ใช้ที่ดินในการทำเกษตร ส่วนมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมีมูลค่าหนี้สินสูงที่สุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ใช้ที่ดินในการทำเกษตร ตามลำดับ ดังภาพประกอบ

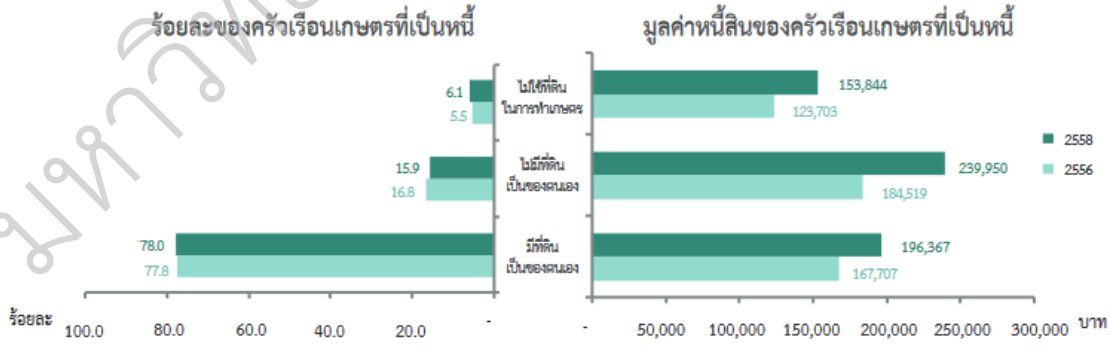

ภาพ 3 แผนภูมิครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ และมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามการเป็นเจ้าของที่ดิน พ.ศ. 2556 และ 2558

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เมื่อพิจารณาจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในปี 2556 และ 2558 พบว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้ส่วนใหญ่มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในช่วง 20 ไร่ แต่ไม่ถึง 40 ไร่ รองลงมามีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในช่วง 10 ไร่ แต่ไม่ถึง 20 ไร่ และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2556 พบว่าครัวเรือนที่มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรตั้งแต่ 40 ไร่ขึ้นไป มีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นในปี 2558 ในขณะที่มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ เกือบทุกช่วงของจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรมีมูลค่าหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2556 ซึ่งจะเห็นได้ว่ายิ่งมีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรมากหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจะสูงตามไปด้วย

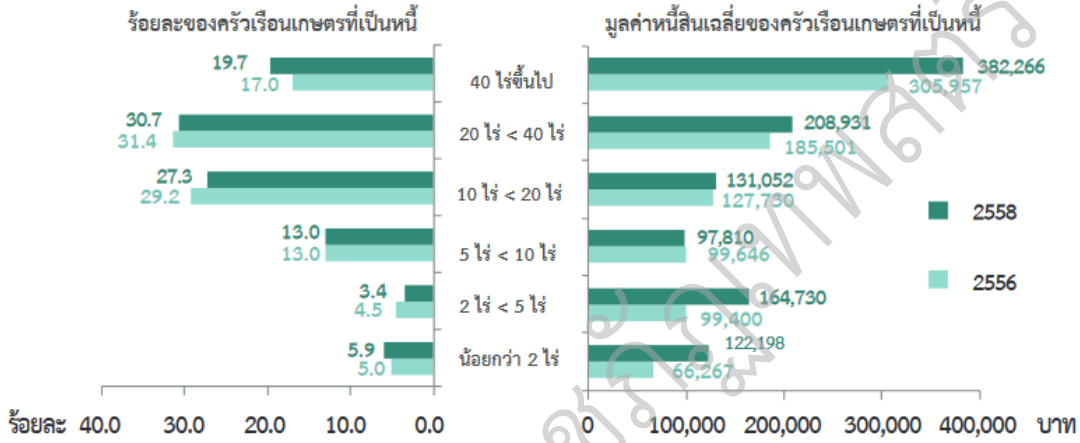

ภาพ 4 แผนภูมิครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ และมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้จำแนกตามจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร พ.ศ. 2556 และ 2558

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564)

การศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ทำกินและรายได้ของเกษตรกรจะช่วยให้เข้าใจในเบื้องต้นถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร นอกจากนี้แล้วยังต้องศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเงินกู้ด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแหล่งเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ตามภาค พบว่า ครัวเรือนเป็นหนี้เงินกู้ในระบบมากที่สุด คือครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด และแหล่งเงินกู้ในระบบของครัวเรือนในแต่ละภาค 3 อันดับแรก ปี 2558 พบว่า ครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ในภาคใต้ และกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด มีการกู้ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันการเงินและแหล่งเงินทุนอื่น และกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ตามลำดับ ส่วนภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกู้ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง และสถาบันการเงิน/แหล่งเงินทุนอื่น ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตาราง 4 ครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จำแนกตามแหล่งที่มาของเงินกู้ พ.ศ. 2550 - 2558

แหล่งที่มาของเงินกู้	2550	2552	2554	2556	2558
ในระบบ	83.9	86.4	91.0	94.9	93.9
นอกระบบ	4.3	3.9	2.5	1.9	2.3
ในและนอกระบบ	11.8	9.7	6.6	3.2	3.8
รวม (ร้อยละ)	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**

ที่มา: (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ฐานิตา มีลา (2556) กล่าวว่า “หนี้สินของเกษตรกร” หมายถึง หนี้สินของเกษตรกรซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เกษตรกรเป็นหนี้ซึ่งประกอบด้วยหนี้ในระบบ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) กองทุนหมู่บ้านและหนี้นอกระบบซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นสถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ นายทุนท้องถิ่น ญาติพี่น้อง พ่อค้าคนกลางและเพื่อนบ้าน ซึ่งหนี้สินของเกษตรกร ประกอบไปด้วย

หนี้จากการประกอบอาชีพ หมายถึง หนี้ซึ่งเกิดจากการกู้ยืมเงินทั้งจากสถาบันการเงินและไม่ใช่สถาบันการเงิน เพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แล้วเกิดความผิดพลาดทางธุรกิจ หรือเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้กระแสเงินสดจากการประกอบอาชีพของลูกหนี้ไม่เพียงพอกับการจ่ายหนี้

หนี้จากเหตุสุดวิสัย หมายถึง หนี้ซึ่งเกิดจากการกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาใช้เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดหรือกรณีที่เกิดจากหัวหน้าครอบครัวและบุคคลอื่นในครอบครัว ไม่อยู่ในสภาพที่สามารถหารายได้ได้ เช่น หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต ทุพลภาพ วิกลจริตหรือเจ็บป่วยจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้และครอบครัวไม่มีทรัพย์สินอื่นที่พอจะนำมาชำระหนี้ได้

หนี้จากการไม่มีวินัยในการใช้เงิน หมายถึง หนี้ซึ่งเกิดจากกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ได้แก่ การพนัน อบายมุขโดยไม่เกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่อย่างใด

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไม่ได้มีเพียงประเด็นทางมิติการเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ โครงสร้างของวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีการผลิตในสังคมเกษตร โครงสร้างอายุของเกษตรกร ความจำกัดของที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตรที่เชื่อมกับตลาดโลกด้วย และยังเกี่ยวโยงไปถึงโครงการสนับสนุนต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีส่วนทำให้การตอบสนองของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตร (ตาราง 5) จะพบว่า กว่าครึ่งเพื่อใช้ในการเกษตร รองลงมาเพื่อใช้ในการสร้างหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และกิจกรรมนอกการเกษตร อย่างไรก็ดี ในช่วงปี 2557 เป็นต้นมา การกู้ยืมเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือนมีมากขึ้น แสดงว่าครัวเรือนเกษตรมีปัญหาเรื่องสภาพคล่อง หรือมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อรักษาระดับการบริโภคให้คงที่ (Consumption smoothing) นอกจากนี้ ข้อมูลแหล่งที่มาของการกู้ยืมในภาพรวมของประเทศก็สอดคล้องกับในพื้นที่ นั่นคือ ธกส. เป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตร รองลงมาเป็นสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ขณะที่ในภาพใหญ่ บทบาทของกองทุน

จากภาครัฐเพิ่มความสำคัญมากขึ้นและในทำนองเดียวกัน ในหลายพื้นที่ก็มีสัดส่วนเฉลี่ยของเงินกู้ยืมจาก ธกส. ประมาณร้อยละ 41.5 เงินกู้จากสหกรณ์การเกษตรประมาณร้อยละ 16.55 แต่ก็มีเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ถึงร้อยละ 27.35 ซึ่งมาจากเพียงไม่กี่ครัวเรือน แต่เป็นยอดหนี้ที่ค่อนข้างสูง ขณะที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน แต่เป็นยอดหนี้ที่ไม่สูงมากนัก คิดเป็นประมาณร้อยละ 8.9 ส่วนที่เหลือเป็นการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง จากร้านค้าวัตถุดิบการเกษตร และแหล่งอื่น ๆ อีกประมาณร้อยละ 5.7

ตาราง 5 วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และที่มาของเงินกู้ของเกษตรกรไทย (2556 - 2558)

วัตถุประสงค์	**2556**	**2557**	**2558**
	100.00	100.00	100.00
เพื่อการเกษตร	52.95	55.01	52.53
ค่าซื้อ/ซ่อม/สร้าง/ที่อยู่อาศัย	14.82	11.04	11.72
นอกการเกษตร	14.62	11.03	11.73
ใช้หนี้สินเดิม	4.57	5.23	6.22
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	11.46	16.06	16.22
กู้เพื่อการศึกษา	1.57	1.63	1.58
แหล่งกู้ยืม	100.00	100.00	100.00
ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน	1.94	2.01	2.11
เจ้าของที่/นายทุน/พ่อค้าท้องที่/นอกระบบอื่น ๆ	1.77	1.71	1.76
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์	13.54	11.22	10.15
ธกส.	59.49	62.08	59.24
ธ.ออมสินและธนาคารอาคารสงเคราะห์	4.88	3.2	4.44

ที่มา: (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559ข)

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรชาวนาในหลายพื้นที่ ส่วนใหญ่เกินจากการกู้มาเพื่อทำการเกษตร แล้วผลผลิตไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งอาจจะมาจากปัญหาภัยธรรมชาติ หรือราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะไปใช้คืนหนี้สินได้ทันตามกำหนด เกษตรกรหลายคนเป็นหนี้เริ่มต้นจากเงินต้นไม่มากนัก แต่จากการผิดนัดชำระหนี้ ไม่มีเงินพอไปใช้หนี้คืนก็ทำให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น และมีดอกเบี้ยคงค้างแล้วทบต้นมาเรื่อย ๆ หลายกรณีต้องเข้าสู่กระบวนการของกองทุนฟื้นฟูฯ บางกรณีถูกหลอกให้กู้จากการรวมกลุ่มมาทำการเกษตร และใช้เงินคืนหัวหน้ากลุ่มแล้ว แต่หัวหน้ากลุ่มกลับมิได้นำเงินไปคืนให้กับธนาคาร เกษตรกรไม่ทราบเรื่องใด ๆ จนกระทั่งมีจดหมายมาสืบทรัพย์และเตรียมจะยึดที่ดิน บางกรณีเป็นหนี้นอกระบบจากการทยอยกู้มาลงทุนในการเกษตร แต่ไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการจนหนี้สินบานปลาย และจำต้องยอมขายที่ดินให้กับนายทุนเพื่อใช้หนี้บางส่วน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

อย่างไรก็ตาม กรณีเกษตรกรที่มีหนี้สินในสภาวะที่ยอมรับได้ คือ มีเงินหมุนเข้าออก สามารถคืนหนี้เก่าได้ หรือเป็นการซื้อเชื่อวัตถุดิบจากร้านค้า แต่สามารถจ่ายคืนได้เมื่อขายผลผลิต นอกจากนี้ บัตรสินเชื่อของ ธกส. ก็จะช่วยได้ในกรณีนี้ สามารถใช้บัตรสินเชื่อซื้อวัตถุดิบจากร้านค้าได้เหมือนซื้อเงินสด (ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยแฝงของร้านค้า) แต่ต้องเสี่ยงเสียดอกเบี้ยสูงเช่นกัน หากไม่มีเงินมาจ่ายคืน ธกส.ตามกำหนด (หลักการเดียวกันกับบัตรเครดิต) (ชญานี ชวะโนทย์, 2562)

โครงการพักชำระหนี้ของรัฐบาลแม้ว่าเหมือนจะช่วยยืดเวลาการชำระหนี้เงินต้นออกไป แต่ระหว่างที่หยุดพัก ก็ยังจำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยไปเรื่อย ๆ สำหรับเกษตรกรบางรายในช่วงเวลาปกติก็สามารถชำระได้เพียงดอกเบี้ยอยู่แล้ว ซึ่งเท่ากับไม่ใช่ทางออกของปัญหาหนี้สินของเกษตรกร หากไม่มีแนวทางอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย จากผลการวิจัยของ Suchanun Tambunlertchai (2004) โดยใช้ข้อมูล Townsend-Thai data และวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐมิติพบว่า ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มิได้มีผลต่อการขยายตัวของการบริโภคและการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างไร อีกทั้งครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพักชาระหนี้มีแนวโน้มที่จะลงทุนทางด้านการเกษตรลดลง เนื่องจากในโครงการมีข้อกำหนดมิให้กู้เพิ่มจนกว่าจะชำระหนี้เงินกู้เดิมที่พักชำระได้ทั้งหมด งานวิจัยของ Suchanun เสนอว่าการเข้าถึงสินเชื่อมีความสำคัญกว่าการพักชาระหนี้ นั่นคือ หากพักชำระหนี้แต่ไม่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อเพิ่มหนทางในการสร้างรายได้เพิ่มเติม ก็จะไม่ช่วยแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในกรณีโครงการพักชำระหนี้ในปี 2561 นั้น เมื่อพักชำระหนี้แล้ว เกษตรกรยังสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้เพิ่มเติมได้อยู่บ้าง แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นสินเชื่อเพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตไปสู่ทางเลือกอื่น หรือ การทำเกษตรแปลงใหญ่ หรือ เป็นการดำเนินการผ่านโครงการสินเชื่อชุมชนเพื่อการปรับโครงสร้างการผลิตสู่ความยั่งยืน หรือ โครงการสินเชื่อชุมชนเพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิตและพัฒนาอาชีพผู้มีรายได้น้อย ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า โครงการพักชำระหนี้นอกจากจะไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืนแล้ว คณะวิจัยยังพบว่าสินเชื่อจาก ธกส. ในฐานะเจ้าหนี้รายใหญ่ของเกษตรกรในพื้นที่ยังมีลักษณะหลายประการที่ ‘ไม่เป็นธรรม’ กับเกษตรกรในฐานะลูกหนี้เช่นกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ภาคเกษตรและหนี้สินของเกษตรกร

สินเชื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงภาคการเกษตร นั่นคือ ในการพัฒนาภาคการเกษตรจำเป็นต้องมีปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบทางการเกษตรที่เพียงพอและทันกับความต้องการใช้ แต่อย่างไรก็ดี เกษตรกรของประเทศส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสามารถทางการเงินในระดับที่เพียงพอต่อการลงทุนซื้อวัตถุดิบทางการเกษตรหรืออุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยหรือจำเป็นในการทำเกษตรกรรมเนื่องจากขาดแคลนเงินทุน การศึกษาที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าสินเชื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรที่ขาดแคลนเงินทุน มีเงินทุนในการซื้อหรือลงทุนทำการเกษตรได้ แต่ความต้องการเงินทุนในชนบท ค่อนข้างที่จะรุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ยากจนและพบกับข้อจำกัดมากมายในการพัฒนาผลิตภาพการเพาะปลูกของตนเอง นอกจากนั้นสถานการณ์ราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิตที่ผันผวนเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการสร้างรายได้ของครัวเรือนเกษตร ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐจึงพยายามออกมาตรการช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ที่ประสบปัญหา เช่น การให้เงินกู้ยืมเพื่อไถ่ถอนที่ดิน การจัดรูปที่ดินโดยอุดหนุน

ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างจัดรูปที่ดิน การซื้อที่ดินเพื่อนำมาจัดสรรให้เกษตรกรได้เช่าและเช่าซื้อที่ดินในการทำการเกษตร โดยมาตรการเหล่านี้เป็นการให้การสนับสนุนเงินทุนแก่เกษตรกรที่นอกเหนือจากแหล่งเงินทุนที่ครัวเรือนเกษตรกรเข้าถึงได้อยู่แล้ว

โดยในช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา ตลาดสินเชื่อในชนบทมีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากเดิมตลาดสินเชื่อชนบทครอบงำด้วยสินเชื่อนอกระบบที่นายทุนเงินกู้คิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงมาก แต่พัฒนาการของตลาดสินเชื่อในช่วงที่ผ่านมาทำให้ครัวเรือนเกษตรไทยสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อในระบบที่คิดดอกเบี้ยต่ำได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ สามารถแบ่งพัฒนาการของตลาดสินเชื่อชนบทออกเป็น 4 ยุค ได้แก่

(1) ยุคพึ่งตลาดสินเชื่อนอกระบบที่มีนายทุนเงินกู้ผูกขาดในช่วงปี 2500 - 2534 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นายทุนเงินกู้นอกระบบมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งเงินทุนระยะสั้นของคนในชนบทแต่มีการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูง

(2) ยุคกำเนิด ธ.ก.ส. 2534 - 2543 ความสำเร็จของ ธ.ก.ส. เกิดจากการสร้างนวัตกรรมที่เรียกว่า “การค้ำประกันกลุ่ม” ซึ่งช่วยลดปัญหาการไม่ชำระคืนหนี้โดยให้สมาชิกกลุ่มที่ร่วมกันค้ำประกัน ทำหน้าที่สอดส่องและดูแล ในขณะเดียวกันช่วยแก้ปัญหาเกษตรกรไม่มีโฉนดที่ดินในการค้ำประกันเงินกู้

(3) ยุคเปิดเสรีทางการเงิน 2537 - 2544 เป็นยุคที่สถาบันการเงินไทยต่าง ๆ มีการกู้ยืมเงินจำนวนมากจากต่างประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำมาปล่อยกู้ในประเทศ ผลพวงของการไหลเข้าของเงินทุนต้นทุนต่ำจำนวนมากจากต่างประเทศสู่ตลาดการเงินในระบบของไทย ทำให้สัดส่วนสินเชื่อในระบบสูงขึ้นอย่างมากและทำให้อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อนอกระบบลดลง

(4) ยุคพักชำระหนี้กับการปรับโครงสร้างหนี้ 2545 - ปัจจุบัน จากการที่มีการกู้ยืมเงินจำนวนมากจากต่างประเทศในช่วงก่อนปี 2540 และเกิดวิกฤตทางการเงินในปี 2540 จนทำให้เศรษฐกิจประสบกับภาวะตกต่ำ ทำให้ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงเกษตรกรประสบปัญหาการชำระหนี้ ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่ไม่สามารถชำระหนี้ ธ.ก.ส. ได้ ทำให้รัฐบาลในขณะนั้นออกนโยบาย “พักชำระหนี้” และมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ หลังจากนั้น รัฐบาลต่อ ๆ มาก็ทำในลักษณะที่คล้ายคลึงกันด้วยการออกนโยบายปรับโครงสร้างหนี้นอกระบบหรืออัดฉีดเงินกู้ให้เพิ่มเติม ซึ่งโดยรวมแล้วรัฐบาลทุกชุดมักติดอยู่ในวัฏจักร “พักชาระหนี้-ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ-ปรับโครงสร้างหนี้” เป็นหลัก

สำหรับในภาพรวมหนี้สินคงเหลือของเกษตรกรที่มีอยู่กับองค์กรการเงินต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สหกรณ์ภาคการเกษตร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กองทุนในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงหนี้สินภาคการเกษตรไม่จำกัดเฉพาะหนี้สินของเกษตรกรที่มีอยู่กับธนาคารพาณิชย์นั้น พบว่า ธ.ก.ส. เป็นแหล่งเงินกู้ยืมที่สำคัญที่สุดของภาคการเกษตรไทย โดยในปี 2557 มียอดเงินลูกหนี้คงเหลือสูงที่สุดคิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 63 ของยอดหนี้สินคงเหลือของภาคเกษตรที่มีอยู่กับองค์กรการเงินข้างต้น รองลงมาเป็นธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ภาคการเกษตร กองทุนหรือเงินทุนหมุนเวียนในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามลำดับ

หากพิจารณาสถานะลูกหนี้ของกองทุนโดยใช้ข้อมูลรายงานฐานะทางการเงินของกองทุนต่าง ๆ พบว่า กองทุนส่วนใหญ่โดยไม่นับรวมกองทุนที่เน้นการขายวัตถุดิบ/ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ เชื้อไรโซเบียม เป็นต้น มีลูกหนี้ระหว่างร้อยละ 8 - 75 ของสินทรัพย์รวมในปี 2555 - 2556 อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า กองทุนต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ ด้วยอัตราอุดหนุนที่สูงมากทั้งในรูปของสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ การให้เช่าที่ดินหรือเช่าซื้อในราคาที่ต่ำกว่าตลาดค่อนข้างมาก การขายปัจจัยการผลิตที่เงินทุนหมุนเวียนผลิตและจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดมาก แต่ก็ยังพบว่ามีเกษตรกรที่ไม่สามารถชาระคืนหนี้ได้ตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ จากข้อมูลลูกหนี้ของกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2557 พบว่า กองทุนที่สนับสนุนสินเชื่อฯ กำลังประสบกับปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพในระดับที่สูง โดยเฉลี่ยมีสัดส่วนปริมาณลูกหนี้ด้อยคุณภาพต่อปริมาณลูกหนี้คงเหลือทั้งหมดประมาณร้อยละ 38.7 สูงสุดร้อยละ 79 ซึ่งนับว่าสูงกว่าอัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของ ธ.ก.ส. หลายเท่าตัว ทั้งนี้ กองทุนที่มีสัดส่วนลูกหนี้มีปัญหาสูงกว่าร้อยละ 20 มี 5 กองทุนจากทั้งหมด 6 กองทุน ได้แก่ กองทุนจัดรูปที่ดิน กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมฯ และกองทุนพัฒนาสหกรณ์ ทั้งนี้ กองทุนที่มีสัดส่วนลูกหนี้ด้อยคุณภาพสูงและมีลูกหนี้เงินกู้คงเหลือสูงกว่า 1 พันล้านบาทขึ้นไปประกอบด้วยกองทุนพัฒนาสหกรณ์ (ลูกหนี้คงเหลือสูงถึง 4.3 พันล้านบาท) กองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ (2.4 พันล้านบาท) กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมฯ (1.7 พันล้านบาท) และกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร (1.3 พันล้านบาท)

สาเหตุที่ทำให้กองทุนต่าง ๆ ต้องประสบกับอัตราหนี้มีปัญหาในระดับที่สูง เช่น (ก) กองทุนไม่มีระบบการติดตามหนี้ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่เป็นในรูปของการส่งเอกสารแจ้งเตือนเท่านั้นแต่ไม่ได้มีการติดตามทวงหนี้ด้วยวิธีอื่นใด (ข) ความยากลำบากหรือไม่สามารถบังคับให้เกษตรกรชำระหนี้ด้วยการยึดทรัพย์ (ค) เกษตรกรที่ล้มเหลวในภาคการเกษตรยังคงได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐโดยที่การอุดหนุนไม่ได้ช่วยขจัดปัจจัยที่เป็นเหตุทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระคืนหนี้ได้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) การก่อหนี้และความยากจนของเกษตรกร เกิดจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) เกษตรกรเข้าไม่ถึงแหล่งความรู้และการพัฒนาทักษะซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐควรนับรวมเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญ ส่วนด้านการเข้าถึงสินเชื่อนั้น ในปัจจุบันเกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมหลายแหล่งอยู่แล้ว การให้กู้ยืมเพิ่มเติมจนเกินระดับความสามารถที่จะชำระหนี้คืน เป็นประเด็นที่พึงระมัดระวังในการดำเนินนโยบาย

(2) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงอย่างรอบด้านทั้งที่เกี่ยวกับความเสี่ยงด้านการผลิต ราคาและการตลาด และการเงิน

(3) เกษตรกรบางส่วนขาดความพยายามโดยความช่วยเหลือของรัฐมักคอยเกื้อหนุนคนที่ล้มเหลว โดยรวมแล้ว การแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรต้องดำเนินทั้งฝ่ายรัฐและเกษตรกร โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอเดิมบางนางบวชมีเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลักโดยแยกเป็นข้าวนาปี มีเกษตรกรปลูกข้าวนาปีมีจำนวนทั้งสิ้น 7,074 ครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี จำนวน 151,515 ไร่ โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายนของทุกปี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1, สุพรรณบุรี 1, กข 31, กข 41, กข 57 และข้าวดอกมะลิ 105 โดยใช้น้ำชลประทานร้อยละ 82 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและอาศัยน้ำฝนร้อยละ 18 ของพื้นที่ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 727 กิโลกรัม ข้าวนาปรัง จะมีเกษตรกรปลูกข้าวนาปรัง จำนวนทั้งสิ้น 124,615 ไร่ โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายน ของทุกปี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1, พิษณุโลก 1, สุพรรณบุรี 1, กข 31, กข 41, กข 57 และข้าหอมสุพรรณ โดยใช้น้ำชลประทาน แม่น้ำท่าจีน และน้ำบาดาลบางพื้นที่มีผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 750 กิโลกรัม

โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเขาพระ จะมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 7,343 ไร่ ข้าวนาปรัง 5,842 ไร่ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานทั้งหมด

ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,291 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2564)

ตาราง 6 จำนวนชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
หมูที่ 1 บ้านเขาพระ	122
หมูที่ 2 ชุมชนตลาด	0
หมูที่ 3 บ้านท่ารวกเหนือ	73
หมูที่ 4 บ้านท่ารวกใต้	132
หมูที่ 5 บ้านท่าช้างเหนือ	325
หมูที่ 6 บ้านกำมะเชียรใต้	96
หมูที่ 7 บ้านหัวเกาะ	114
หมูที่ 8 บ้านท่าช้างใต้	289
หมูที่ 9 บ้านกำมะเชียรเหนือ	140
รวม	**1,291**

ที่มา : (สำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทำนาในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ (เทศบาลตำบลเขาพระ, 2559)

ชุมชนบ้านเขาพระหมู่ที่ 1 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 107 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 2,915 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านท่ารวก หมู่ที่ 3 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 18 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 316 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านท่ารวก หมู่ที่ 4 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 25 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 432 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 10 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 146 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านกามะเชียร หมู่ที่ 6 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 35 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 500 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านหัวเกาะ หมู่ที่ 7 (ตาบลเดิมบาง) ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 36 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 716 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 8 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 5 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 76 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

ชุมชนบ้านกามะเชียร หมู่ที่ 9 ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน 11 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 930 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,830 บาทต่อไร่ ราคาขายโดยเฉลี่ย 7,400 บาทต่อไร่

การสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยจากต่างประเทศ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ เพื่อนำไปกำหนดเป็นขอบข่ายตัวแปรสำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงในตาราง 8

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตาราง 7 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	แนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง													
	สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555)	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558)	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559ก)	ชญานี ชวะโนทย์ (2562)	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559ข)	สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551)	Michener & Delamater (1999)	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560)	Suchanun Tambunlertchai (2004)	วณิชชา ณรงค์ชัย และรักชนก ชำนาญมาก (2562)	นันทา กันตรี และ ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ (2562)	ศิรินภา โภคาพานิชย์ และ สัญญา เคณาภูมิ (2560)	ธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์ (2564)	สรุป
1. การตัดสินใจทางการเงิน/วินัยทางการเงิน			✓	✓										2
2. พฤติกรรมทางการเงิน/บริโภคนิยม				✓	✓	✓						✓		4
3. ค่านิยมใหม่							✓					✓		2
4. ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ	✓	✓	✓					✓					✓	5
5. ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม	✓		✓		✓							✓		4
6. ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓			8
7. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	✓	✓	✓					✓			✓			5
8. ปัจจัยด้านความ สามารถในการปรับตัว	✓	✓	✓					✓			✓			5
9. ปัจจัยด้านความ สามารถในการบริหารจัดการ	✓	✓	✓					✓			✓			5
10. เหตุสุดวิสัย		✓	✓					✓						3
11. การประกอบอาชีพ		✓	✓					✓					✓	4
12. สภาพคล่อง		✓						✓					✓	3

ตาราง 7 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) มีจำนวน 12 ด้าน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะขอบข่ายกรอบแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา โดยมีเกณฑ์ตัวแปรที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ระดับขึ้นไป เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Research framework) ได้ตัวแปรขอบข่ายกรอบแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ 3) ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ 4) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว และ 5) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งผู้วิจัยได้จะใช้ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย ต่อไป ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความเป็นไปที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจด้านการเกษตร ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ราคาข้าวในแต่ละช่วงเวลา ราคาวัตถุดิบในการทำนา และอัตราดอกเบี้ยของธนาคาร

2) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ หมายถึง นโยบาย/แนวทางของรัฐบาลในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือทางการเงิน หรือการประกอบอาชีพ แก่ชาวนา เช่น การพักชำระหนี้เกษตรกร การปรับโครงสร้างหนี้ เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ความรู้ด้านการเงิน เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ และความสามารถในการประกอบอาชีพชาวนา

4) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและแก้ไขปรับปรุงการทำเกษตรหรือการปลูกข้าว ในขณะเกิดภาวะวิกฤติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม และการถูกบุกรุกจากแมลงศัตรูพืช

5) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนงานทั้งด้านการปลูกข้าว เช่นการใช้ปุ๋ย และการวางแผนงานด้านงบประมาณการปลูกข้าว รวมถึงการวางแผนงานในด้านเทคโนโลยีการเกษตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) วิจัยเรื่อง “หนี้สินของครัวเรือนเกษตร พ.ศ. 2558” พบว่า 1) ครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มลดลงจาก 4.2 ล้านครัวเรือนในปี 2550 เหลือ 3.5 ล้านครัวเรือนในปี 2558 โดยครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง เมื่อพิจารณาลักษณะทางประชากรของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร พบว่ามากกว่าร้อยละ 70 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 55.4 ปี ซึ่งอายุเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2550 (52.6 ปี) โดยมากกว่าครึ่ง(ร้อยละ 80) มีสถานภาพสมรส และจบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.28 คนในปี 2558 มีขนาดเล็กลงจาก 3.62 ในปี 2550 นอกจากนี้พบว่า ครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มของรายได้เพิ่มสูงขึ้นจาก 12,103 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี 2550 เพิ่มเป็น 20,504 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี 2558 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายก็ปรับสูงขึ้นเช่นกัน จาก 10,160 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในปี 2550 เพิ่มเป็น 16,029 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในปี 2558 อย่างไรก็ดีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ยังสูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย 2) ในภาพรวมครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มการเป็นหนี้ลดลง โดยปี 2550 จากร้อยละ 78.1 ลดลงเหลือร้อยละ 68.1 ในปี2558 ในขณะที่มูลค่าหนี้สินของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2550 มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ย 107,262 บาทต่อครัวเรือน เพิ่มเป็น 200,689 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2558 และ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เมื่อพิจารณาตามภาคในปี 2558 พบว่า ครัวเรือนเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้สูงที่สุดคือ ร้อยละ 76.7 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และ ภาคใต้ เมื่อพิจารณาแหล่งเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ พบว่ามีการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบมากกว่านอกระบบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 83.9 ในปี 2550 เพิ่มเป็นร้อยละ 93.9 ในปี 2558 โดยที่แหล่งเงินกู้ในระบบที่สำคัญ 3 อันดับแรกตามลำดับ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง และสถาบันการเงิน/แหล่งเงินกู้ทุนอื่น สำหรับวัตถุประสงค์ ในการกู้ยืม ส่วนใหญ่กู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตรมากที่สุด รองลงมา เพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน สำหรับความสามารถในการชำระหนี้ (ด้านรายได้: สัดส่วนมูลค่าหนี้สินต่อรายได้) พบว่า ครัวเรือนมีความสามารถในการชำระหนี้ลดลง โดยในปี 2550 มีสัดส่วนร้อยละ 8.7 และเพิ่มขึ้นในปี 2558 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 9.1 และเมื่อดูความสามารถในการชำระหนี้ (ด้านทรัพย์สิน: สัดส่วนมูลค่าหนี้สินต่อมูลค่าทรัพย์สิน) พบว่า ครัวเรือนเกษตรมีความสามารถในการชำระหนี้ดีขึ้น โดยในปี 2556 มีสัดส่วนร้อยละ 8.2 และลดลงเหลือสัดส่วนร้อยละ 7.8 ในปี 2558 และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรโดยใช้สถิติ logistic regression พบว่า ภาค เขตการปกครอง สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร การเป็นเจ้าของที่ดิน รายได้ ค่าใช้จ่าย และมูลค่าทรัพย์สิน มีผลต่อโอกาสการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุริยะ หาญพิชัย (2563) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี” พบว่า 1) สภาพหนี้สิน ครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 83,992.50 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตร และกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิต กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก มันสำปะหลังจะมีหนี้สินโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีหนี้สินไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี พบว่า การออม รายได้นอกภาคการเกษตร และรายจ่ายในภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อปริมาณหนี้สิน ในขณะที่ รายจ่ายนอกภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปริมาณหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิวาพร ฟองทอง (2563) ศึกษาเรื่อง “การจัดการการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า 1) รูปแบบของการจัดการการเงินของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันโดยสรุป คือ ครัวเรือนกลุ่มที่ 1 เป็นครัวเรือนที่ปลูกเฉพาะข้าว มีเพียงร้อยละ 40 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีรายได้พอเลี้ยงดูครอบครัว ส่วนที่เหลือมีความจำเป็นต้องก็ยืมเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เงินส่งกลับมีความสำคัญกับครัวเรือนค่อนข้างมาก มีสัดส่วนเป็น 1 ใน 3 ของรายได้รวมของครัวเรือน ครัวเรือนกลุ่มที่ 2 ครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้น้อยที่สุดโดยเปรียบเทียบ เป็นผลมาจากการที่ครัวเรือนมีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ เกือบเท่าตัว แม้ว่าครัวเรือนเลือกที่จะปลูกพืชผักสวนครัวเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการปลูกข้าว แต่ด้วยข้อจำกัดของแรงงานทำให้รายได้ภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ดังนั้นครัวเรือนส่วนใหญ่จึงมีเงินไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นหนี้ รวมถึงไม่มีเงินจ่ายคืนหนี้เดิม โอกาสหลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่อนข้างน้อย ครัวเรือนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมากแต่อยู่นอกเขตชลประทาน จึงเลือกที่จะ

ปลูกข้าวโพดหลังจากการการทำนาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน แต่กลับเป็นครัวเรือนกลุ่มที่น่าเป็นห่วงที่สุด ทุกครัวเรือนในกลุ่มนี้เป็นหนี้ ในจำนวนนี้ร้อยละ 60 มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและไม่มีเงินจ่ายคืนหนี้เดิม มีโอกาสเป็นหนี้ซ้ำซากสูงมากกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ โดยเปรียบเทียบ ครัวเรือนกลุ่มที่ 4 เลือกที่จะแบ่งที่ดินการเกษตรของตนเองเพื่อปลูกข้าวและปลูกอ้อย โดยพื้นที่ปลูกอ้อยเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุดทั้งรายได้ภาคการเกษตรและรายได้นอกภาคการเกษตร พึ่งพาเงินส่งกลับน้อย แม้ว่าพื้นที่จะอยู่นอกเขตชลประทานเหมือนกับกลุ่มที่ 3 แต่การปลูกอ้อยต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก จึงมีเฉพาะครัวเรือนที่สถานภาพทางเศรษฐกิจดี มีเงินลงทุน และกล้าที่จะก่อหนี้เพื่อมาลงทุน ครัวเรือนกลุ่มที่ 5 ปลูกข้าวควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีข้าวและเนื้อสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน นับเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงด้านอาหารสูงที่สุด โดยครัวเรือนส่วนใหญ่จะเลี้ยงปลา ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และเป็ดไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ในขณะที่บางครัวเรือนเลือกที่จะเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร วัว ควาย เป็นต้น ไว้เพื่อจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว หากพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทานการเลี้ยงสัตว์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ 2) ในด้านพฤติกรรมการก่อหนี้นั้น ครัวเรือนก่อหนี้เนื่องจากเงินไม่พอใช้จึงจำเป็นต้องกู้ กู้เพื่อรักษาสิทธิ์ให้เท่าเทียมกับคนอื่น กระแสบริโภคนิยม และยืมแทนบุคคลอื่น ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ค่อนข้างหลากหลายตามความจำเป็นของแต่ละครัวเรือน โดยสามารถแบ่งการก่อหนี้ออกเป็น 2 ส่วน หนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ และหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ความคาดหวังต่อรายได้ในอนาคตเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น ครัวเรือนยังคงก่อหนี้เพื่อมาลงทุนภาคการเกษตรแม้ว่ารายได้สุทธิภาคการเกษตรจะเป็นลบ เนื่องจากต้องการมีข้าวไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และครัวเรือนยังมีความคาดหวังว่าในปีต่อไปอาจจะสามารถขายผลผลิตได้ในราคาดีและ/หรือได้ผลผลิตดี จึงตัดสินใจผลิตและก่อหนี้ แต่เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวหากปรากฏว่าผลผลิตราคาตกหรือเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ก็อาจทำให้ครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการชำระหนี้ เช่นเดียวกับกรณีของการลงทุนเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ที่มีความคาดหวังว่าหลังจากที่บุตรหลานจบการศึกษาแล้วจะช่วยชำระหนี้หรือส่งเงินกลับมาให้ ส่วนในด้านการบริหารจัดการหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่เป็นหนี้มักจะกู้เงินมากกว่า 1 แหล่ง ซึ่งหนึ่งในนั้นจะมีกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนที่เข้าถึงง่าย ดอกเบี้ยต่ำ คุ้นเคยและมีการกู้ยืมมาอย่างต่อเนื่อง ธ.ก.ส. เป็นอีกแหล่งเงินกู้หนึ่งที่มีความสำคัญกับครัวเรือนเกษตรกร มีรูปแบบการกู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และได้วงเงินกู้มากกว่ากองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

นัคมน อ่อนพุทธา (2561) วิจัยเรื่อง “การจัดการการเงินในครัวเรือน” พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เป็นที่น่าสังเกตว่าอาชีพของคนในครัวเรือนมีผลต่อการจัดการการเงินครัวเรือนเป็นอย่างมาก โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีรูปแบบการจัดการการเงิน แบ่งเป็นรายด้านดังนี้ ด้านการวางแผนการเงินในครัวเรือน ด้านการจัดการออม และด้านการจัดการหนี้สินในครัวเรือน ถึงแม้ในครัวเรือนจะมีการวางแผนการจัดการการเงินดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ก็ยังประสบปัญหาทางด้านการเงิน ได้แก่ ปัญหาด้านรายได้ ไม่สามารถหาแหล่งรายได้เพิ่มนอกเหนือจากอาชีพหลักที่มีอยู่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงินที่ถูกต้อง รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนทางการเงินในครัวเรือน และปัญหาการจัดการหนี้สิน สืบเนื่องจากครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีเงินเหลือออมในแต่ละเดือน ไม่มีการ

วางแผนการจัดสรรเงินไว้ใช้หนี้สินล่วงหน้า ทำให้ไม่สามารถจัดสรรการชำระหนี้ได้ จึงมีการกู้หนี้ใหม่เพื่อไปชำระหนี้เดิม หรือจะหารายได้เพิ่มเฉพาะช่วงใกล้ครบกำหนดชำระหนี้เท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของการจัดการการเงินในครัวเรือนเกษตรกร

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2559) วิจัยเรื่อง “ภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” พบว่า เกษตรกรจำนวน 332 ราย ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนผ่าน 6 กองทุนในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรกรทั่วไปที่พึ่งแหล่งเงินทุนอื่น โดยรวมพบว่าในช่วงที่ผ่านมา นอกจากกองทุนเงินนอกงบประมาณของรัฐแล้ว เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. (ร้อยละ 63) รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้านฯ (ร้อยละ 49) และสหกรณ์ (ร้อยละ 34) โดยมีเกษตรกรส่วนน้อยเพียงร้อยละ 6.04 ที่กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์เอกชน แม้ว่าโดยรวมเกษตรกรยังคงพึ่งแหล่งเงินกู้ยืมในระบบทางการและกึ่งทางการเป็นหลัก แต่ก็มีบางส่วนที่ยังคงต้องพึ่งนายทุนเงินกู้นอกระบบเพื่อเสริมสภาพคล่องทางการเงินของตนเองทั้ง ๆ ที่เกษตรกรเหล่านี้ทราบดีว่านายทุนเงินกู้นอกระบบคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในอัตราที่สูงมาก ในขณะที่บางส่วนพยายามหยิบยืมจากญาติเนื่องจากมีเงื่อนไขที่ผ่อนปรนมากกว่าและในบางกรณีไม่ต้องเสียดอกเบี้ยและไม่ได้ถูกเร่งรัดชำระหนี้ จากการสอบถามถึงความสามารถในการชาระคืนหนี้ในรอบปีที่ผ่านมานั้น เกษตรกรอย่างน้อยร้อยละ 4 ขึ้นไปในแต่ละประเภทกลุ่มตัวอย่าง ประสบกับปัญหาการจ่ายคืนหนี้ในระบบโดยเฉพาะ ธ.ก.ส. และสหกรณ์ โดยพบว่า เกษตรกรที่เป็นลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนประสบความยากลำบากในการคืนหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 51 ของจำนวนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างประเภทกองทุนหมุนเวียนฯ และปัญหาการคืนหนี้นอกระบบประมาณร้อยละ 814 โดยรวมพบว่า มีสาเหตุหลายประการที่มีความเชื่อมโยงกันจนกลายเป็นปัญหาของภาคเกษตรโดยรวม กล่าวคือ เกษตรกรในช่วงปีที่ผ่านมาต้องประสบกับภาวะภัยแล้ง มีน้ำไม่เพียงพอสำหรับการทำเกษตร ซึ่งทำให้ผลผลิตตกต่ำหรือได้รับความเสียหายในขณะเดียวกันราคาผลผลิตตกต่ำลงมาก เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรไม่สามารถสร้างรายได้มากพอที่จะนำมาจ่ายคืนหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดในบางพื้นที่ที่ทำการสำรวจนั้น เกษตรกรประสบกับภัยแล้งมาก ทำให้เกิดผลขาดทุนจากการลงทุนปลูกข้าวไปแล้วแต่เนื่องจากไม่มีน้ำเพียงพอจึงทำให้ผลผลิตข้าวเปลือกเสียหาย และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงต้องขอกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ที่อยู่ในระบบ ซึ่งประกอบด้วย ธ.ก.ส. สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งกู้ยืมเงินจากญาติ มีเพียงส่วนน้อยที่จะไปพึ่งแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ นอกจากการพึ่งพาบุคคลภายนอกแล้วเกษตรกรบางส่วนหันมาลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนและหางานทำเพิ่มเติมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ศิรินภา โภคาพานิชย์, และ สัญญา เคณาภูมิ (2560) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการขยับฐานะทางสังคม และ ด้านค่านิยมใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพบของกลุ่มเพื่อน และด้านการดูแลของครอบครัว ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายที่มีเพศ อายุ การศึกษา และตำบลที่อยู่อาศัยต่างกัน พบว่า เพศและการศึกษา โดยรวมส่งผลต่อภาระหนี้แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน

อายุ และตำบลที่อยู่อาศัย โดยรวมส่งผลต่อภาระหนี้ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ไม่ควรสร้างบ้านใหญ่โตเกินความจำเป็น คนในครอบครัวไม่ควรดื่มเหล้า คนในครอบครัวไม่ควรเล่นการพนัน ไม่ควรบริโภคสินค้ามีราคาแพง เกินฐานะ ไม่ควรแข่งขันซื้อรถยนต์โดยไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ควรมีการจดบันทึก จัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย ไม่ควรจัดงานเลี้ยงเพื่อเอาหน้ามากกว่าประโยชน์ที่ได้รับควรมีการออมเงินในครอบครัวและไม่ควรให้บุตรเรียนสถาบันที่มีชื่อเสียงมากกว่าคุณภาพ

ธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์ (2564) วิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงของกลุ่มเกษตรกรตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” พบว่า 1) สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สินของกลุ่มเกษตรกร คือ เพื่อการลงทุนทางการเกษตร ซื้อยาฆ่าแมลงและยากำจัดวัชพืช ค่าจ้างต่าง ๆ ค่าปุ๋ยเคมี และค่าแรงงานจึงเป็นต้นทุนที่สูง แหล่งเงินกู้เกษตรกรกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) คิดเป็นร้อยละ 67.72 และที่เหลือคือการกู้ยืมนอกระบบและญาติพี่น้องในครอบครัว อัตราหนี้สินโดยเฉลี่ยระหว่าง 50,001 - 100,000 บาทต่อรอบการลงทุนทำนา 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การสร้างรายได้เสริมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 2 คือ การรวมกลุ่มในการทำฟาร์มเห็ดนางฟ้าและแปรรูปอาหาร เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และแนวทางในเชิงนโยบายที่หน่วยงานภาครัฐร่วมส่งเสริมแก้ไขปัญหาหนี้สินพัฒนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้รับทักษะการเรียนรู้ทางด้านการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชุมชน เพื่อนำแนวคิดการทำการเกษตรแบบลดต้นทุนและเป็นแนวทางในการทำการเกษตรสมัยใหม่

พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร (2564) วิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างวิถีการผลิตข้าวสู่ผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า 1) กลุ่มผู้บริโภคข้าวในปัจจุบันเป็นผู้กำหนดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตข้าวแบบอินทรีย์ของเกษตรกรชาวนาเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิต โดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มผู้บริโภคข้าวอันเป็นกลยุทธ์ในการตลาดข้าว 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าข้าวให้ได้มาตรฐานต้องมีการวิเคราะห์กิจกรรมภายในห่วงโซ่คุณค่าข้าวตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปและการตลาดอันเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีกิจกรรมที่ประกอบด้วย การขนส่งสินค้า การส่งเสริมการขายและบริการ การจัดการระบบการผลิตและแปรรูปสินค้า การพัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากร ดังนั้น รูปแบบการสร้างวิถีการผลิตข้าวสู่ผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิต การแปรรูปและการตลาดข้าวที่พัฒนารูปแบบการผลิตโดยอาศัยเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยสร้างมาตรฐานการผลิตภัณฑ์สินค้าข้าวให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบัน

วริศรา สมเกียรติกุล, และ กมล เรืองเดช (2563) วิจัยเรื่อง “การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ การพัฒนารูปแบบสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด การปรับรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคและการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับแนวทาง

การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลาย การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์

สุริยะ หาญพิชัย, เฉลิมพล จตุพร, และ วสุ สุวรรณวิหค (2563) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี” พบว่า 1) สภาพหนี้สิน ครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 83,992.50 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตร และกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิต กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก มันสำปะหลังจะมีหนี้สินโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีหนี้สินไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี พบว่า การออม รายได้นอกภาคการเกษตร และรายจ่ายในภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อปริมาณหนี้สิน ในขณะที่ รายจ่ายนอกภาคการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปริมาณหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชญานี ชวะโนทย์ (2562) วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนที่ปัญหาหนี้สิน” พบว่า การศึกษาในครั้งนี้ ช่วยให้เห็นภาพของโครงสร้างรายรับรายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โครงสร้างต้นทุนการทำเกษตร โดยเฉพาะการทำนา และกรณีศึกษากระแสเงินสด (Cash flow) ของครัวเรือนใน 3 รูปแบบ ได้แก่ ครัวเรือนที่มีลักษณะครัวเรือนแหว่งกลาง (Skipped generation) มีรายได้จากการทำนาและเงินโอนจากลูกหลานและรัฐบาลมาจุนเจือ ครัวเรือนเกษตรกรรุ่นกลางที่มีการทำเกษตรผสมผสานและมีรายได้จากทางอื่น และครัวเรือนที่มีรายได้จากการทำนาเป็นหลัก แต่มีการจัดการด้านการกู้ยืมเงินมาลงทุนและกระแสเงินของครัวเรือนได้ค่อนข้างสอดคล้องกัน เราสามารถถอดบทเรียนได้ ดังนี้ *ประการแรก* ครัวเรือนที่มีหนี้สินในสภาวะที่ยอมรับได้ คือ มีกระแสเงินหมุนเข้าออกที่สอดคล้องกัน ขายข้าวได้ใช้คืนหนี้ทันที แม้จะยังไม่ครบกำหนด จะสามารถจัดการหนี้สินที่มีอยู่ได้ หากปล่อยหนี้ทิ้งไว้จะไม่สามารถใช้คืนได้ เพราะเงินจะถูกเอาไปใช้ในสิ่งอื่น (ที่อาจจะเร่งด่วนกว่า) อย่างไรก็ดี ความเสี่ยงจากการขายข้าวไม่ได้ตามที่คาดไว้อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ หรือสถานการณ์ที่ไม่ได้เตรียมการรับมือไว้ก็มีส่วนทำให้ผิดนัดชำระหนี้ และมียอดหนี้สะสมพอกพูนได้ *ประการที่สอง* การมีรายได้จากหลายทางหรือการ diversify income เป็นกลยุทธ์ในการจัดการความเสี่ยงอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมาจากพืชที่มีรอบการผลิตสั้น หรืองานนอกภาคเกษตรที่มีกระแสเงินไหลเข้าสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถบริหารกระแสเงินไหลเข้าออกได้สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น การแก้ปัญหาหนี้สินในแนวทางปรับโครงสร้างหนี้นั้น ในกรณีของ ธกส. ยังมีความไม่เป็นธรรมในบางประเด็น เช่น การต่ออายุสัญญาเงินกู้โดยอัตโนมัติเป็นการปิดโอกาสการเจรจาของลูกหนี้ โครงการพักชำระหนี้มิได้ช่วยแบ่งเบาภาระหนี้ให้เกษตรกรได้ในระยะยาว เกษตรกรยังต้องชำระดอกเบี้ยตามเดิม และเป็นดอกเบี้ยตามยอดเงินต้นที่คงค้างต่อไป นอกจากนี้ การที่ ธกส. ไม่มีนโยบาย haircut ส่งผลให้ลูกหนี้ต้องกู้หนี้ใหม่ไปใช้ก้อนเก่าจนเป็นภาระหนี้สินเรื้อรัง ทั้งที่การทำ haircut เป็นนโยบายปรับโครงสร้างหนี้ปกติของสินเชื่อธนาคารโดยเฉพาะในภาคธุรกิจ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสัญญาสินเชื่อของ ธกส. ยังพบความไม่เป็นธรรมในหลายประเด็น ได้แก่ ลูกหนี้ไม่ได้รับสำเนาสัญญาเงินกู้ ธนาคารสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสำคัญในสัญญาเงินกู้ได้โดยไม่ต้องแจ้งลูกหนี้ล่วงหน้า กำหนดให้ลูกหนี้ขออนุญาตธนาคารในการขอกู้เงินจากผู้อื่น มีการเรียกหลักประกันอย่างไม่โปร่งใส และบังคับให้ทำประกัน และยังมีลักษณะไม่เป็นธรรมด้านการ

เปิดเผยข้อมูล เช่น เปิดเผยเพียงอัตราดอกเบี้ย และอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง แต่ไม่อธิบายวิธีการคำนวณและจำนวนวันต่อปีที่ใช้ในการคิดดอกเบี้ย ไม่ระบุค่าบริการและเบี้ยปรับทั้งหมดที่ธนาคารอาจเรียกเก็บ ไม่ระบุรายละเอียดหลักประกัน และไม่ระบุข้อกำหนดสำหรับการมีผู้ค้ำประกัน เป็นต้น อย่างไรก็ดีในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังเตรียมออกหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ซึ่งจะมีส่วนช่วยแก้ไขความไม่เป็นธรรมได้ดีขึ้น

วรรณภา วงค์สวรรค์ (2559) วิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย” พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอัตราหนี้สะสมในครัวเรือนเฉลี่ย 300,001-500,000 บาท โดยมากมีสัญญาการกู้ยืม 4 สัญญากู้ต่อครัวเรือน และเป็นการกู้ยืมเพื่อลงทุนทางการเกษตร พฤติกรรมการกู้ยืมโดยมากส่งตรงตามกำหนดแล้วขอกู้กลับ 10,000-50,000 บาท ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาระหนี้สินสะสม ในครัวเรือนมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านสังคม และนโยบายของรัฐ สถาบันการเงินเป็นที่ยอมรับ เงื่อนไขการกู้ที่จูงใจ และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การลงทุนด้านการเกษตรกร การซื้อปุ๋ย ซื้ออุปกรณ์ จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสม ร่วมกันว่าเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการทำเกษตรอย่างถ่องแท้ควรได้รับความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติม ควรมีการจัดทำบัญชีเพื่อรับรู้กระแสเงินสดในครัวเรือนวางแผนการใช้จ่ายได้ถูกต้อง

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559ก) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้และความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือกำหนดการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตร มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ ภาค เขตชลประทาน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่กำลังเรียนหนังสือ และจำนวนสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานหารายได้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559ข) วิจัยเรื่อง “หนี้สินของครัวเรือนเกษตรและขนาดของเงินกู้ที่เหมาะสม” พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อการชำระหนี้สินของครัวเรือนเกษตร มีทั้งหมด 9 ตัวแปร ที่ความเชื่อมั่น 95 % ได้แก่ การนำเงินกู้ไปใช้ การนำเงินกู้ไปใช้ตรงกับวัตถุประสงค์โอกาสที่จะชำระหนี้ได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเกษตรกรที่นำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ แหล่งเงินกู้ เกษตรกรที่กู้เงินจากแหล่งเงินทุนในสถาบันโอกาสที่จะชำระหนี้เพิ่มเมื่อเทียบเกษตรกรที่กู้จากแหล่งเงินทุนนอกสถาบัน หลักประกันเงินกู้ เกษตรกรกู้โดยใช้หลักประกันค้ำประกันมีโอกาสที่จำชำระหนี้เพิ่มเมื่อเทียบกับเกษตรกรที่ไม่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนมากกว่าโอกาสที่จะชำระหนี้เพิ่ม ที่ดินเกษตรกรมีที่ดินมากขึ้น โอกาสที่จะชำระหนี้เพิ่มขึ้น ส่วนตัวแปร รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน ทรัพย์สินหมุนเวียน การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของทั้งสี่ตัวแปรมีโอกาสที่เกษตรจะชำระหนี้ได้และไม่ได้เท่ากัน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560) วิจัยเรื่อง “สถานการณ์ภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรในปัจจุบัน” พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรหนี้ครัวเรือนเกษตรกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ GDP ขนาดครัวเรือน เนื้อที่ถือครองทำการเกษตร และสัดส่วนแรงงานต่อสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด พบว่า มูลค่าหนี้สินสะสมมีความสัมพันธ์กับระยะเวลา ยิ่งระยะเวลาที่มากขึ้น จะมีแนวโน้มที่จะมี หนี้สิน

สะสมเพิ่มมากขึ้น และเมื่อมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก จะส่งผลให้หนี้สินของครัวเรือนเกษตรเพิ่มมากขึ้น โดยความสัมพันธ์สอดคล้องกับสถิติหนี้สินและมูลค่าทรัพย์สิน โดยหนี้สินและมูลค่าทรัพย์สินมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงให้เห็นการลงทุนบางส่วนในทรัพย์สินเพื่อการเกษตร หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ก็อาจทำให้หนี้สินสะสมเพื่อการลงทุนทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในขณะที่ตัวแปรขนาดครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับขนาดหนี้สินของครัวเรือน หรือกล่าวได้ว่าการเพิ่มขึ้นของขนาดครัวเรือนอาจทำให้มีจำนวนแรงงานภายในครอบครัวเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อขนาดหนี้สินของครัวเรือนในภาคเกษตร

ชนาใจ หมื่นไธสง (2561) วิจัยเรื่อง “การปรับตัวภายใต้ความเสี่ยงและความเปราะบางของชาวนา ต.ท่าม่วง อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด ในบริบทของประชาคมอาเซียน” พบว่า ปัญหาและการปรับตัวด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการจัดการ และด้านหนี้สิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ปัญหาด้านการผลิต แบ่งเป็น 1) ด้านปัญหาปุ๋ยเคมี พบว่า ชาวนาบางกลุ่มพยายามลดการใช้ปุ๋ยเคมีแต่เป็นไปได้ยากเพราะทุกครัวเรือนต้องการได้ผลผลิตตามเป้าหมาย 2) ด้านแรงงาน พบว่า เลือกใช้วิธีการทำนาที่ใช้แรงงานน้อย และเป็นแรงงานที่สามารถต่อรองราคาได้ หรืออาจใช้การจ้างญาติพี่น้องของตน 3) น้ำท่วม มีการปรับตัวโดยการติดตามข้อมูลการพยากรณ์อากาศ และปริมาณน้ำฝนในแต่ละครั้ง เพื่อวางแผนการทำนาให้ได้ตามเป้าหมาย ปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ การกดราคาและราคาข้าวตกต่ำ ชาวนาให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในหมู่บ้านเพื่อนำข้าวไปขายต่างพื้นที่ และมีแนวคิดที่อยากจะเรียกร้องและต่อรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปัญหาด้านการจัดการ พบว่า การเช่าที่นาของชาวนาในชุมชนอาศัยการเจรจาต่อรองเพื่อขอลดราคาเช่าที่ดินทำนากับเจ้าของที่ ซึ่งเป็นคนในชุมชน ปัญหาหนี้สิน พบว่า ชาวนาในชุมชนชาวนาพยายามที่จะไม่ก่อหนี้เพิ่ม หรือหากจำเป็นต้องกู้เงินก็จะใช้การกู้เงินในระบบ มีการวางแผนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนหารายได้เสริมและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

อลิสา เลิศเดชเดชา (2560) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชาวนาไทยไปสู่ไทยแลนด์ 4.0” พบว่า ชาวนาในปัจจุบันมีการพัฒนาตนเองโดยศึกษาหาความรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเพื่อการเกษตร การตลาด การลดต้นทุนด้วยการทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง มีการใช้สารชีวภัณฑ์แทนสารเคมี ผลผลิตข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยวได้จะขายทันทีผ่านสหกรณ์หรือโรงสี มีการตรวจสอบราคารับซื้อข้าวเปลือกก่อนขายทางโทรศัพท์ ปัจจุบันไม่มีการตากข้าวหลังการเก็บเกี่ยวเนื่องจากไม่มีลานตากข้าว มีการบริหารจัดการที่ดินเพื่อสร้างรายได้ และมีรายได้เสริมจากการขายฟาง การปลูกพืชหลังนา และทำปศุสัตว์ ส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะจะทำให้รู้จักประหยัดและลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงได้ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ราคาข้าวตกต่ำ ต้นทุนการทำการเกษตรสูงขึ้น ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ชาวนาไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยมีฐานะยากจน ไม่มีสวัสดิการ ขาดความมั่นคงทางอาชีพและไม่สามารถเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขได้จริงจัง ซึ่งเป็นปัญหาที่ชาวนามีความเห็นว่าภาครัฐแก้ปัญหาไม่ตรงจุด ปัญหาอีกประการ คือ การขัดแย้งทางความคิดของเกษตรกรรุ่นเดิมกับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่นำความคิดและนวัตกรรมมาใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งอาจไม่ตรงกับแนวทางเดิมที่ทำสืบต่อกันมา และหากจะพัฒนาชาวนาไทยไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ชาวนาต้องมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณจากรัฐ มีรายได้จริงมากขึ้น และมีรายจ่ายไม่เกินครึ่งหนึ่งของรายได้ มีต้นทุนการผลิตลดลง ขยันศึกษาหาความรู้ รู้จักการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการ

ทำการเกษตร ที่สำคัญ คือ ชาวนาต้องมีความพร้อมอย่างแท้จริงและควรให้ความสำคัญต่อการจัดการตนเองอย่างมั่นคงก่อนเข้าสู่ยุค 4.0 ทั้งนี้ ภาครัฐมีส่วนสำคัญโดยสนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐาน ส่งเสริมความรู้และพัฒนาแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร การดูแลราคาข้าวและสนับสนุนเงินทุนให้ชาวนาใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการผลิตข้าวแบบครบวงจร

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โจฮันเนส, เฮนนิ่ง, และ เฮนรี่ จอร์ดาน (Johannes I. F., Henning, & Henry Jordaan, 2016) วิจัยเรื่อง “ตัวกำหนดความยั่งยืนทางการเงินของเกษตรกร การสมัครสินเชื่อ - การศึกษาเดลฟลาย” พบว่า ผลการดำเนินงานทางการเงินในปัจจุบันและที่ผ่านมาสถานะบัญชีหลักประกันและบันทึกเครดิตของเกษตรกรมีความสำคัญมากในการประเมินการใช้งานในแง่ของประสิทธิภาพทางการเงิน ส่วนประสบการณ์และปัจจัยความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งพบว่ามีความสำคัญในขณะที่อายุและการศึกษา/คุณสมบัติ ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญน้อยกว่าในการทำนายความสามารถในการชำระหนี้ และผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า แม้จะยังไม่ถึงตอนนี้รวมอยู่ในการประเมินเครดิตอย่างเป็นกลาง การวิเคราะห์เครดิตโดยคำนึงถึงความเป็นผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ความมุ่งมั่นและความมั่นใจ ตำแหน่งการควบคุมภายใน ประสิทธิภาพตนเอง; การคำนวณความเสี่ยงที่คำนวณได้ ต้องการสำหรับผลสัมฤทธิ์; และการแสวงหาโอกาสเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของความสามารถในการกู้ยืมที่มีศักยภาพเพื่อชำระคืนเงินกู้ของพวกเขา ดังนั้นนักวิเคราะห์สินเชื่อและผู้จัดการจึงคำนึงถึงความสามารถในการจัดการและลักษณะการประกอบการของผู้กู้ที่มีศักยภาพจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการชำระหนี้ที่ดี ผลลัพธ์จากการวิจัยนี้มีปัจจัยบ่งชี้ใหม่ที่สามารถใช้ขยายสินเชื่อที่มีอยู่ได้เครื่องมือประเมินผลเพื่อคาดการณ์ความสามารถในการชำระหนี้ได้แม่นยำยิ่งขึ้น

แกนธีมาธี, และ แวนิทธา (Gandhimathi, S., & Vanitha, S., 2010) วิจัยเรื่อง “ตัวกำหนดพฤติกรรมการกู้ยืมของเกษตรกร – การศึกษาเปรียบเทียบธนาคารพาณิชย์และธนาคารสหกรณ์” พบว่า เกษตรกรที่มีที่ดินขนาดใหญ่และมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น มีความพึงพอใจในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ ในขณะที่เกษตรกรทั่วไปพึงพอใจต่อการกู้ยืมจากสหกรณ์

ทานิกา จักราโบรตี (Tanika Chakraborty, 2016) วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกร: การวิเคราะห์ครัวเรือนอินเดีย” พบว่า ผู้ที่กู้ยืมจากแหล่งที่เป็นทางการมีแนวโน้มการบริโภคที่สูงขึ้น การใช้จ่ายทางสังคมที่สูงขึ้น และการลงทุนที่ต่ำกว่าต่อต้านคนที่ยืมจากแหล่งที่ไม่เป็นทางการ การใช้จ่ายที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับการลงทุนกลับส่งผลเสียต่อการชำระคืนเงินกู้ การค้นพบของเราชี้ต่อการรักษาความแตกต่างของการให้สินเชื่อในระบบและนอกระบบโดยครัวเรือนเราโต้แย้งว่าผู้คนมักใช้หนี้ไม่หมดมากกว่าเงินกู้ยืมที่นำมาจากแหล่งที่กำหนดให้มีการลงโทษน้อยกว่าในอนาคต

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าและดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,235 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช, 2564)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวนาที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 – 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 หรือ 0.05 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน คำนวณดังนี้

สูตร $$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย
- n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
- N แทน จำนวนประชากร
- e แทน ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าได้ดังนี้ $$n = \frac{1,235}{1+1,235\ (0.05^2)}$$

N = 302.140.7

n = 302

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ซึ่งตัวอย่างที่ได้นั้นผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบบบังเอิญ (Accident Sampling)

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ตาราง 8 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชาวนาที่ขึ้นทะเบียนหนี้ของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
หมูที่ 1 บ้านเขาพระ	122	29
หมูที่ 2 ชุมชนตลาด	0	0
หมูที่ 3 บ้านท่ารวกเหนือ	73	15
หมูที่ 4 บ้านท่ารวกใต้	132	31
หมูที่ 5 บ้านท่าช้างเหนือ	325	76
หมูที่ 6 บ้านกำมะเชียรใต้	96	22
หมูที่ 7 บ้านหัวเกาะ	114	28
หมูที่ 8 บ้านท่าช้างใต้	289	68
หมูที่ 9 บ้านกำมะเชียรเหนือ	140	34
รวม	**1,291**	**302**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (check list) ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพ 4) ระดับการศึกษา 5) รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่เกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยข้อคำถามมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ 2) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว 3) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ 4) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และ 5) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ สำหรับลักษณะของแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยแบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คือ

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (check list) ประกอบด้วย 1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สถานการณ์มีภาระหนี้สิน 2) จำนวนหนี้สิน 3) แหล่งหนี้สินที่เป็น/เคยเป็นหนี้ 4) วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน และ 5) ระยะเวลาในการผ่อนคืนหนี้สิน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเป็นคำถามประเภทปลายเปิด (Open Ended Question)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา และการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

2. ร่างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3. การทดสอบความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้านภาษา และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยรายนามผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.1 นายมานพ ธัญญเจริญ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
3.2 นางสาวอารีวรรณ เสียดขุนทด ผู้ช่วยผู้จัดการ ธกส. สาขาเดิมบางนางบวช
3.3 ผศ.ดร.ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ รองคณบดีฝ่ายบริหารและพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

นำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหา (Item objective congruence : IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0 – 1.00 ผู้วิจัยจึงตัดข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 ออกเพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สรุปได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด นำไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลตำบลเดิมบาง อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cranach’s alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.968

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้ที่สมบูรณ์แบบแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถาม และจัดเวทีประชาคม ยื่นต่อ เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

2. ดำเนินการประสานเจ้าหน้าที่เทศบาล เพื่อนัดหมายจัดเวทีประชาคม ในแต่ละหมู่บ้านที่มีชาวนาที่มีภาระหนี้สิน

3. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับชาวนาที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 1 - 9 เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 302 ชุด โดยผ่านเวทีประชาคมของแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้จำนวนชุดแบบสอบถามเป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

4. รวบรวมและตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด และเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

ทั้งนี้ กรณีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความรุนแรง ผู้วิจัยจะดำเนินการใช้แบบสอบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ในการเก็บข้อมูลโดยการส่งลิงก์แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ผ่านช่องทางไลน์ หรือ QR Code เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทำแบบสอบถามได้อย่างสะดวกและปลอดภัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ส่งให้ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การแปลความหมาย

การแปลความหมายระดับปัจจัยที่เกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีการให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ มาทำการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นปัจจัยที่เกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวคิดของเบสท์ (John W. Best, 1997) เพื่อใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 0.50 - 1.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยวิธีทางสถิติโดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regressing Analysis) มีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกัน (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544) เพื่อดูการเกิดปัญหา Multi Collinearity ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีรายละเอียดการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้

ค่า r มีค่ามากกว่า 0.91	แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
ค่า r มีค่าระหว่าง 0.71 – 0.90	แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ค่า r มีค่าระหว่าง 0.31 – 0.70	แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่า r มีค่าระหว่าง 0.01 – 0.30	แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
ค่า r มีค่าเท่ากับ 0	แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สถิติ คือความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยวิธีทางสถิติโดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regressing Analysis)

5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเขียนเป็นความเรียง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อสร้างความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนประชากร
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
Sig.	แทน	ค่าคำนวณได้จากค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
df	แทน	ระดับแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
Cox & Snell R^2	แทน	สถิติทดสอบ Cox & Snell R^2
Nagelkerke R^2	แทน	สถิติทดสอบ Nagelkerke R^2
-2 Log likelihood	แทน	ค่าความเป็นไปได้ เพื่อวัดค่าความเหมาะสมของสมการโลจิสติก
B	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
S.E.	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย
Wald	แทน	สถิติทดสอบของวอลด์ (Wald test)
Exp(B)	แทน	Odds Ratio
e	แทน	ลอการิทึมฐาน e

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 9 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ (n = 302)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	124	41.10
หญิง	178	58.90
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	7	2.30
21 – 30 ปี	35	11.60
31 – 40 ปี	115	38.10
41 – 50 ปี	93	30.80
51 – 60 ปี	35	11.60
60 ปีขึ้นไป	17	5.60
สถานภาพ		
โสด	17	5.60
สมรส	276	91.40
หย่าร้าง	5	1.70
หม้าย	4	1.30
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	12	4.00
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	32	10.60
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) /เทียบเท่า	104	34.40
ปริญญาตรี	138	45.70
สูงกว่าปริญญาตรี	16	5.30

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่าย		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	5	1.70
5,001 – 10,000 บาท	20	6.60
10,001 – 20,000 บาท	116	38.40
20,001 – 30,000 บาท	117	38.70
30,000 บาทขึ้นไป	44	14.60
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	1	0.20
5,001 – 10,000 บาท	7	2.30
10,001 – 20,000 บาท	55	18.20
20,001 – 30,000 บาท	118	39.10
30,000 บาทขึ้นไป	121	40.10
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1 – 3 คน	11	3.60
4 – 5 คน	173	57.30
5 – 10 คน	88	29.10
มากกว่า 10 คนขึ้นไป	30	9.90
รวม	302	100.00

จากตาราง 9 พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 สถานภาพการสมรส จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 91.40 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 มีรายได้อยู่ในระดับ 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 – 5 คน จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 57.30

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในภาพรวม

n = 302

การเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในภาพรวม	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	2.56	1.23	น้อย
2. ความสามารถในการปรับตัว	2.61	1.25	น้อย
3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	2.55	1.13	น้อย
4. ความสามารถในการบริหารจัดการ	2.56	1.22	น้อย
5. นโยบายรัฐ	2.94	1.02	ปานกลาง
รวม	**2.64**	**1.17**	**น้อย**

จากตาราง 10 พบว่า การเกิดภาระหนี้สินของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.64, S.D. = 1.17*)* เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ปัจจัยนโยบายรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.94, S.D. = 1.02) รองลงมา คือ ปัจจัยความสามารถในการปรับตัว อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 1.25) และปัจจัยความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.56, S.D. = 1.23)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

n = 302

ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู	2.62	1.17	น้อย
2. ท่านมีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา	2.52	1.27	น้อย
3. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อได้ผลผลิตที่ดี	2.61	1.17	น้อย
4. ท่านสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายได้	2.52	1.26	น้อย
5. ท่านสามารถนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการทำนาได้	2.60	1.18	น้อย
6. ท่านยังเชื่อมั่นต่อการใช้สารเคมีในการทำนา	2.56	1.32	น้อย
รวม	**2.56**	**1.23**	**น้อย**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จากตาราง 11 พบว่า ระดับความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ =2.56, S.D. = 1.23*)* เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ =2.62, S.D. = 1.17) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อได้ผลผลิตที่ดี อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ =2.61, S.D. = 1.17) และท่านสามารถนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการทำนาได้ อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ =2.60, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการปรับตัว

n = 302

ความสามารถในการปรับตัว	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. ท่านสามารถนำเทคโนโลยี/นวัตกรรม มาปรับใช้ในการทำนาของท่านได้	2.61	1.19	น้อย
2. ท่านสามารถรับมือกับศัตรูพืชได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการที่ท่านคิดขึ้นมาเอง	2.62	1.21	น้อย
3. ท่านสามารถรับมือกับภัยแล้งหรือน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี	2.60	1.36	น้อย
รวม	**2.61**	**1.25**	**น้อย**

จากตาราง 12 พบว่า ระดับความสามารถในการปรับตัวในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 1.25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ความสามารถรับมือกับศัตรูพืชได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการที่คิดขึ้นมาเองอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.62, S.D. = 1.21) ความสามารถนำเทคโนโลยี/นวัตกรรม มาปรับใช้ในการทำนาของท่านได้ อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 1.19) และความสามารถรับมือกับภัยแล้งหรือน้ำท่วมได้เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 2.60, S.D. = 1.36)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการบริหารจัดการ

n = 302

ความสามารถในการบริหารจัดการ	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. ท่านมีการวางแผนการปลูกข้าวในแต่ละช่วงฤดูกาล	2.37	1.21	น้อย
2. ท่านสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้	2.79	1.18	น้อย
3.ท่านสามารถดูแลข้าวที่ปลูกได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้	2.54	1.18	น้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตาราง 13 (ต่อ)

n = 302

ความสามารถในการบริหารจัดการ	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
4. ท่านมีการวางแผนด้านต้นทุนในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้	2.55	1.18	น้อย
5. ท่านสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน	2.54	1.33	น้อย
รวม	**2.56**	**1.22**	**น้อย**

จากตาราง 13 พบว่า ระดับความความสามารถในการบริหารจัดการในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.56, S.D. = 1.21) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.79, S.D. = 1.18) ท่านมีการวางแผนด้านต้นทุนในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.55, S.D. = 1.18) และท่านสามารถดูแลข้าวที่ปลูกได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.54, S.D. = 1.18)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

n = 302

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. ปัจจัยการผลิตในการทำนามีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ค่าจ้าง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง เป็นต้น	2.37	1.21	น้อย
2. ราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ได้	2.73	1.16	น้อย
3. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารปรับตัวสูงขึ้น	2.47	1.13	น้อย
4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากเงินกู้นอกระบบปรับตัวสูงขึ้น	2.52	1.29	น้อย
5. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศผันผวนทำให้ไม่สามารถส่งออกได้	2.68	0.83	น้อย
รวม	**2.55**	**1.13**	**น้อย**

จากตาราง 14 พบว่า ระดับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.55, S.D. = 1.13) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมี

ราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ได้อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.73, S.D. = 1.16) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศผันผวนทำให้ไม่สามารถส่งออกได้ อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.68, S.D. = 0.83) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากเงินกู้นอกระบบปรับตัวสูงขึ้นอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ =2.52, S.D. = 1.29)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายรัฐ

n = 302

นโยบายรัฐ	ระดับปัจจัย		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. นโยบายประกันราคาข้าว	2.44	1.12	น้อย
2. การได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับการทำนา	2.50	1.27	น้อย
3. นโยบายการพักชำระหนี้แก่เกษตรกร	2.50	1.16	น้อย
4. นโยบายการปรับโครงสร้างหนี้แก่เกษตรกร	2.46	1.25	น้อย
5. นโยบายการปล่อยสินเชื้อสำหรับเกษตรกร/ชาวนามีเพียงพอต่อความต้องการ	3.20	0.85	ปานกลาง
6. หน่วยงานเข้ามาติดตามผลการใช้จ่ายเงินที่ชาวนากู้ยืมมา	3.20	0.85	ปานกลาง
7. หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการทำนาในแต่ละช่วง	3.22	0.66	ปานกลาง
8. หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงิน	4.00	0.98	มาก
รวม	**2.94**	**1.02**	**ปานกลาง**

จากตาราง 15 พบว่า ระดับปัจจัยด้านนโยบายรัฐในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง $\overline{X}$ =2.94, S.D. = 1.13 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงินอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 1.02) หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการทำนาในแต่ละช่วง อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.22, S.D. = 0.66) และนโยบายการปล่อยสินเชื้อสำหรับเกษตรกร/ชาวนามีเพียงพอต่อความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.20, S.D. = 0.85)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตาราง 16 ข้อมูลการมีภาระหนี้สิน (ทั้งในปัจจุบันและอดีต)

ข้อมูลการมีภาระหนี้สิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาระหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	74	24.50
มีหนี้สิน	228	75.50
จำนวนหนี้สิน		
ต่ำกว่า 30,000 บาท	5	1.70
30,001 – 50,000 บาท	152	50.30
50,001 – 100,000 บาท	30	9.90
100,001 บาทขึ้นไป	41	13.60
ไม่มีหนี้สิน	74	24.50
แหล่งหนี้สินที่เป็น/เคยเป็นหนี้		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	181	59.90
สหกรณ์การเกษตร	16	5.30
กองทุนหมู่บ้าน	2	0.70
ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ	28	9.30
หนี้นอกระบบ	1	0.30
ไม่มีหนี้สิน	74	24.50
วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน		
ใช้ลงทุนประกอบอาชีพ	210	69.50
ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว	1	0.30
ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลหรืออุบัติเหตุ	1	0.30
ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการสร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	16	5.30
ไม่มีการกู้ยืม	74	24.50
ระยะเวลาการผ่อนชำระคืน		
น้อยกว่า 6 เดือน	1	.30
6 – 1 ปี	28	9.30
2 – 5 ปี	183	60.60
มากกว่า 5 ปี	16	5.30
ไม่มีหนี้สิน	74	24.50
รวม	**302**	**100.00**

จากตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลการมีภาระหนี้สิน (ทั้งในปัจจุบันและอดีต) มีดังนี้

การมีภาระหนี้สิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีหนี้สิน จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 75.50 และไม่มีหนี้สิน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จำนวนหนี้สิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีจำนวนหนี้สินระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 รองลงมา คือ ไม่มีหนี้สิน จำนวน 74 คิดเป็นร้อยละ 24.50 มีจำนวนหนี้สิน 100,001 บาทขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 มีจำนวนหนี้สินระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 และมีจำนวนหนี้สิ้นต่ำกว่า 30,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 ตามลำดับ

แหล่งหนี้สินที่เป็น/เคยเป็นหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.90 และมีหนี้นอกระบบจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน พบว่า วัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินของกลุ่มตัวอย่างชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 ในขณะที่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 และใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลหรืออุบัติเหตุ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 เช่นกัน

ระยะเวลาการผ่อนชำระคืน พบว่า ระยะเวลาการผ่อนชำระคืนของกลุ่มตัวอย่างชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามคือ 2 – 5 ปี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 60.60 และระยะเวลาการผ่อนชำระคืนน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ (X_1) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว (X_2) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ (X_3) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (X_4) และปัจจัยด้านนโยบายรัฐ (X_5) มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
X_1	1	.648*	.748*	.657*	.726*
X_2		1	.596*	.602*	.627*
X_3			1	.533*	.697*
X_4				1	.617*
X_5					1

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จากตาราง 17 พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ระหว่าง .533 - .748 ในภาพรวมไม่เกิน 0.800 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multi Collinearity สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	336.315	5	.000*
	Block	336.315	5	.000*
	Model	336.315	5	.000*

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวอิสระมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R^2	Nagelkerke R^2
1	322.002*	.672	1.000

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 19 พบว่า ค่า Cox & Snell R^2 เท่ากับ .672 แสดงว่า สมการถดถอยโลจิสติกส์ครั้งนี้ สามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามในแนวโน้มการเกิดภาระหนี้สินได้ร้อยละ 67.20 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ค่าความถูกต้องของการทำนาย

Observed			Predicted		
			มีหนี้สินไหม		Percentage Correct
			ไม่มีหนี้	มีหนี้	
Step 1	มีหนี้สินไหม	ไม่มีหนี้	74	0	100.0
		มีหนี้	0	228	100.0
	Overall Percentage				100.0

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

จากตาราง 20 พบว่า ภาพรวมในการทำนายอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อโอกาสในการเกิดภาระหนี้สินมีความถูกต้องร้อยละ 100.00

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระในสมการถดถอยโลจิสติกส์

Independent Variables	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
X^1	3.169	901.288	392.360	1	.047*	12.040
X^2	-10.560	624.570	87.550	1	.047*	5.750
X^3	-28.132	689.640	595.001	1	.046*	29.780
X^4	-22.891	605.020	158.001	1	.040*	7.288
X^5	-20.314	396.790	401.003	1	.049*	4.520
Constant	**323.601**	**2497.141**	**326.004**	**1**	**.048**	**3.225**

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 21 พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว สามารถทำนายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ สามารถนำมาเขียนสมการถดถอยโลจิสติกส์ทำนายโอกาสของการเกิดภาระหนี้สิน ได้ ดังนี้

$$\text{Prob (การเกิดภาระหนี้สิน)} = \frac{1}{1+e^{-z}}$$

โดยที่ $Z = 323.601-28.132(X_3)-22.891(X_4)-20.314(X_5)-10.560(X_2)+3.169(X_1)$

ดังนั้น สมการการเกิดภาระหนี้สิน

$$P(1/0) = \frac{1}{1+e^{-(323.601-28.132(X3)-22.891(X4)-20.314(X5)-10.560(X2)+3.169(X1)}}$$

จากสมการอธิบายได้ว่า ระดับปัจจัยทั้ง 5 ด้านมีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยที่หากปัจจัยทั้งหมดมีระดับที่ลดลง โอกาสในการเกิดภาระหนี้สินจะมีมากขึ้น และหากปัจจัยดังกล่าวมีระดับที่สูงขึ้น โอกาสในการเกิดภาระหนี้สินจะลดลง

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่างชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

1. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

ภาครัฐควรจัดทำศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนเทคโนโลยีการเกษตร

2. ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว

ชาวนาควรมีการตื่นตัวในการติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ทราบความเป็นไปและความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสถานการณ์เกี่ยวกับตลาดข้าว เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างทันท่วงที

3. ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ

ภาครัฐควรเข้ามาจัดโครงการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จริงจัง และต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการติดตามและประเมินผล

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

- ไม่มี –

5. ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ

ภาครัฐควรมีโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

5.1 ภาครัฐควรมีนโยบายสั่งการให้ ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ หรือสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ของชาวนา ยกเว้นเงินต้นเป็นเวลา 2 ปี โดยให้ผ่อนชำระเฉพาะดอกเบี้ย กรณีที่ไม่สามารถพักชำระหนี้ได้

5.2 ควรมีการลดดอกเบี้ยกรณีชาวนาสามารถปิดยอดหนี้ได้ก่อนระยะเวลาที่กำหนด

5.3 ภาครัฐควรดำเนินการจัดการหนี้นอกระบบอย่างจริงจัง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้เป็นลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา 2) ศึกษาการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ชาวนาในเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 302 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.66 – 1.00 โดยที่ผู้วิจัย ตัดข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่า 0.66 ออกเพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regressing Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบล เขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีสถานภาพการสมรส สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท มีรายได้อยู่ในระดับ 30,000 บาทขึ้นไป และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 – 5 คน

2. ปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ

3. ชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีภาระหนี้สินมากถึงร้อยละ 75.50 ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 – 50,000 บาท โดยเฉลี่ยซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50.30 และมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 59.90 โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ร้อยละ 69.50 ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืนคือ 2 – 5 ปี ร้อยละ 60.60

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการ

ปรับตัวความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาศิริ ใจผ่อง, และคนอื่น ๆ (2560) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะหนี้สินและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่” พบว่า ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรในตำบลบ้านกลาง อำเภอสองจังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากว่า การวิจัยข้างต้นมีลักษณะของข้อคำถามในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับการวิจัยของผู้วิจัยจึงได้ผลที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยจากการศึกษาครั้งนี้อาจมีเหตุผลมาจากการที่ชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ และการปรับตัวอยู่ในระดับน้อย รวมถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความผันผวน และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนานั้น ในภาพรวมมีผลทำให้ชาวนา เกิดภาระหนี้สินจากการประกอบอาชีพ ทั้งในด้านของค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุน และค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพ

2. ชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีภาระหนี้สินมากถึงร้อยละ 75.50 ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 – 50,000 บาท โดยเฉลี่ยซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50.30 และมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 59.90 โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ร้อยละ 69.50 ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืนคือ 2 – 5 ปี ร้อยละ 60.60 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปทุมรัตน์ สนสุด, และคนอื่น ๆ (2560) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย” พบว่า มีหนี้สินมากถึงร้อยละ 93.30 ภาระหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 64.30 และสาเหตุการเป็นหนี้ของเกษตรกรจากการประกอบอาชีพ ร้อยละ 35.70 โดยมีแหล่งเงินกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากถึงร้อยละ 56 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากว่า ชาวนา โดยส่วนมากมีการกู้ยืมเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งสถาบันการเงินที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรในท้องที่ได้เป็นอย่างดีก็คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากมีการประชุมกลุ่ม หรือกิจกรรมต่างๆที่จัดโดยธนาคาร เป็นสถาบันการเงินของรัฐบาล อีกทั้ง โครงการการช่วยเหลือเกษตรกร หรือชาวนาในบางโครงการ จะมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับเกษตรกร ชาวนาจึงมีความผูกกับธนาคารแห่งนี้สูง

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัวความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับน้อยมีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา อำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง” พบว่า ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถในการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเกิดภาระหนี้สิน และปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ มีความสำคัญต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิรินภา โภคาพานิชย์, และ สัญญา เคณาภูมิ (2560) พบว่า การขยับฐานะทางสังคมและด้านค่านิยมใหม่ คือ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากว่า เมื่อชาวนาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ และหากไม่มีการปรับตัว หรือการบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นไปได้ว่าชาวนาอาจจะไปสร้างภาระหนี้สิน โดยการกู้เงินมาใช้ในการประกอบอาชีพที่ขาดการวางแผนการจัดการที่ดีนั่นเอง

ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา อำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง” และพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรรณภา วงค์สวรรค์ (2559) วิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย” พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการเกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งหากนำมาอธิบายผลการวิจัยในส่วนนี้ อธิบายได้ว่า เมื่อชาวนาเกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็นตามกระแสสังคมและไม่ประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจท้ายที่สุดก็อาจจะต้องไปกู้ยืมเงินและเกิดเป็นภาระหนี้สินในที่สุด

ปัจจัยด้านนโยบายรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา อำเภอด่านขุนทดและอำเภอโนนสูง” และพบว่าปัจจัยด้านนโยบายการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ของเกษตรกร กล่าวคือหากนโยบายจากภาคการเมืองหรือภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ก็จะสามารถช่วยให้ชาวนามีรายได้เพียงพอก็จะไม่ต้องเกิดภาระหนี้สินนั่นเอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 – 50,000 บาท โดยเฉลี่ย และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืนคือ 2 – 5 ปี และ เกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินประมาณ 30,001 – 60,000 บาท สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยะ หาญพิชัย, เฉลิมพล จตุพร, และ วสุ สุวรรณวิหค (2563) ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี” พบว่า สภาพหนี้สิน ครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 83,992.50 บาท

ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตร และกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิต

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านนโยบายรัฐ มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยที่เมื่อระดับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถในการปรับตัวหรือการบริหารจัดการ รวมทั้ง นโยบายความช่วยเหลือจากภาครัฐลดลง ย่อมมีโอกาสในการเกิดภาระหนี้สินนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี (2555) พบว่า ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุด ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ของเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านนโยบายการเมือง และ ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว และปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินชาวนาอย่างยั่งยืน ควรเป็นการกำหนดโครงการและขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

1.1 โครงการให้ความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายอยู่ในระดับน้อย สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนด้านการใช้จ่าย การวางแผนด้านรายได้ และการวางแผนด้านการออม โดยการดำเนินโครงการอาจประสานขอความร่วมมือด้านวิทยากรจากเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 โครงการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับชาวนาเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับน้อยโดยเฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดูและ ดังนั้น ชาวนาจึงควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ โดยอาจจะไปขอข้อมูลและความช่วยเหลือด้านวิทยากรและเทคโนโลยีจากเกษตรจังหวัด หรือปราชญ์ชาวบ้าน

1.3 ระดับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาพรวมของชาวนาเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ และปัจจัยการผลิตในการทำนามีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ค่าจ้าง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง จากผลการวิจัยส่วนนี้ ชาวนาควรมีการวางแผนอย่างรัดกุมและอาจทำการปลูกพืชหมุนเวียนตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามควรติดตามข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐหรือภาคเอกชน อย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอดังนี้

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบในการแก้ไขปัญหาหนี้สินชาวนา เพื่อให้นักวิชาการการเกษตร หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวนา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปถ่ายทอดสู่การปฏิบัติให้กับชาวนาในพื้นที่ได้

2.2 จากการศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยในพื้นที่เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่การศึกษาในกลุ่มประชากรภายในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี และในระดับประเทศ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการแก้ไขปัญหาหนี้สินชาวนาในระดับประเทศได้

2.3 จากการศึกษาเป็นการศึกษาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามเพียงเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดทำ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือวิธีการอื่น ที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้งานวิจัยมีประโยชน์ และคุณค่าทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บรรณานุกรม

ชญานี ชวะโนทย์. (2562). **รายงานการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมและสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนที่ปัญหาหนี้สิน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนาใจ หมื่นไธสง. (2561). การปรับตัวภายใต้ความเสี่ยงและความเปราะบางของชาวนา ต.ท่าม่วง อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด ในบริบทของประชาคมอาเซียน. **วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์, 3(1),** 1 - 30.

ชุติมา เมฆวัน. (2562). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นบ้านที่สอดคล้องกับบริบทและวิถีบริโภคของผู้บริโภคในปัจจุบัน ในพื้นที่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1),** 152 – 179.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น.

ฐานิตา มีลา. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้นอกระบบของชาวนาในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เทศบาลตำบลเขาพระ. (2559). **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2560 - 2564).** สืบค้น ตุลาคม 1, 2564, จาก http://www.khaophra.go.th/index.php

ธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6),** 298 – 312.

นัคมน อ่อนพุทธา. (2561). การจัดการการเงินในครัวเรือนของประชาชน ในเขตตำบลฟ้าหยาด อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. **วารสารวิชาการ, 12(1),** 40 - 50.

นันทา กันตรี, และ ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์. (2562). **รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการศึกษาสภาพการเช่านาของชาวนาภาคกลาง: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรีและชัยนาท.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนส่งเสริมการสร้างสุขภาพและมูลนิธิชีวิตไท (Local Act).

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุรินทร์ ชูสุวรรณ. (2556). **การวิเคราะห์โซ่คุณค่าของการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ ปีการเพาะปลูก 2553.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปทุมรัตน์ สนสุด, และคนอื่น ๆ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย. ใน **การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0"** (หน้า 808 – 824). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ประภาศิริ ใจผ่อง, และคนอื่น ๆ. (2560). **ภาวะหนี้สินและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่.** พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2557). **การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร. (2564). รูปแบบการสร้างวิถีการผลิตข้าวสู่ผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1),** 35 - 43.

พัชรีพร วรจักร. (2559). **รูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). **โครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

เยาวเรศ ทับพันธุ์. (2557). **เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ: ทฤษฎีและนโยบาย.** ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วณิชชา ณรงค์ชัย, และ รักชนก ชำนาญมาก. (2562). **รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการการเงินของเกษตรกรในรูปแบบของทุนการเงิน.** ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วรรณภา วงค์สวรรค์. (2559). แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. ใน **การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติด้าน "การวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน" ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2559** (343 - 350). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วริศรา สมเกียรติกุล, และ กมล เรืองเดช. (2563). แนวทางการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 7(2),** 37 - 53.

ศิริเชษฐ์ สังขะมาน. (2559). **รายงานการวิจัย เรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว: กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิรินภา โภคาพานิชย์, และ สัญญา เคณาภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(พิเศษ),** 192 -201.

ศิวาพร ฟองทอง. (2563). **รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). **ครัวเรือนเกษตรไทยในวิกฤติโควิด-19.** สืบค้น ตุลาคม 10, 2564, จาก https://www.pier.or.th/abridged/2020/11/

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี. (2561). **ข้อมูลด้านการเกษตร.** สืบค้น มีนาคม 31, 2565, จาก http://www.suphanburi.doae.go.th/Data(agri).html.

สำนักงานเกษตรกรอำเภอเดิมบางนางบวช. (2561). **ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านการเกษตร ระดับอำเภอ/ตำบล.** สืบค้น มีนาคม 31, 2565, จาก http://doembangnangbuat.suphanburi.doae.go.th/dataproduct1.html.

_____. (2564). **ข้อมูลการขึ้นทะเบียนหนี้สินของเกษตรกรในพื้นที่บริการสำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช.** สุพรรณบุรี: ผู้แต่ง.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). **การศึกษาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรและขนาดของเงินกู้ที่เหมาะสม.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2559ก). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่ายการออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้และความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตร.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2559ข). **หนี้สินของครัวเรือนเกษตรและขนาดของเงินกู้ที่เหมาะสม.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2560). **สถานการณ์ภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรในปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). **หนี้สินของครัวเรือนเกษตร พ.ศ. 2558.** กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

_____. (2564). **หนี้สินของครัวเรือนเกษตร พ.ศ. 2562.** กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สุกานดา กลิ่นขจร, และ นรรัฐ รื่นกวี. (2555). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

สุพัดชา โอทาศรี. (2554). **การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพัฒน์ อุ้ยไพบูลย์สวัสดิ์. (2553). **ปัญหาทางเศรษฐกิจ หน่วยเศรษฐกิจและระบบเศรษฐกิจ.** สืบค้น มีนาคม 31, 2565, จาก http://e-book.ram.edu/e-book/e/EC111/chapter2.pdf.

สุริยะ หาญพิชัย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี. **Journal of Modern Learning Development, 5(5),** 309 - 320.

สุริยะ หาญพิชัย, เฉลิมพล จตุพร, และ วสุ สุวรรณวิหค. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี. **Journal of Modern Learning Development, 5(5),** 309 - 320.

โสภณ รัตนากร. (2556). **คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.

อลิสา เลิศเดชเดชา. (2560). **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชาวนาไทยไปสู่ไทยแลนด์ 4.0.** การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

Ferguson Patrick, Kate. (2011). Professional development of early career teachers: A pedagogical focus on cooperative learning. **Issues in Educational Research, 21(2),** 109 - 129.

Gandhimathi, S., & Vanitha, S. (2010). Determinants of Borrowing Behavior of Farmers - A Comparative Study of Commercial and Co-operative Banks. **Agricultural Economics Research Review, 23(2010),** 157-164.

Johannes, I. F., Henning, & Henry Jordaan. (2016). Determinants of Financial Sustainability for Farm. **Sustainability, 8(77),** 1 - 15.

John, W. Best. (1997). **Research in Education.** Boston MA: Allyn and Bacon.

Michener, H. A., & Delamater, J. D. (1999). **Social psychology** (4th ed.). New York: Harccourt Brace.

Phillips, Coulter B. (1979). Organizational Effectiveness in the Public Sector: The Example of Municipal Fire Protection. **Administrative Science Quarterly, 24,** 65 – 79.

Queralt, M. (1996). **The social environment and human behavior.** Boston: Allyn and Bacon.

Shepard, Joan M. (1999). **Developing Responsibility for Completing and Hanging in Daily Homework Assignments for Students in Grades Three, Four and Five. Ph.D. Dissertation. Southern Illinois University at Carbondale.** Retrieved October 1, 2021, from http://proquest.umi.com/pqdweb/?did=748693451&sid=2&Fmt=2&clientld=71090&RQT=309&Vname=PQD.

Shermon, G. (2004). **Competencies Based HRM: A Strategic Resource for Competencies Mapping.** New Delhi: Tata McGraw - Hill.

Suchanun Tambunlertchai (2004). **The Government's Helping Hand: A Study of Thailand's Agricultural Debt Moratorium.** Senior Honors thesis, Department of Economics, Harvard College, Massachusetts.

Tanika Chakraborty. (2016). **Loan Repayment Behavior of Farmers: Analyzing Indian Households.** Kanpur: Indian Institute of Technology.

The Momentum. (2019). **ตะกอนในแม่น้ำสำคัญอย่างไร ทำไมน้ำสีฟ้าใสจึงหมายถึงไร้ชีวิต.** สืบค้น ตุลาคม 1, 2564, จาก https://themomentum.co/hungry-water

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสอบถาม
เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สิน การเกิดภาระหนี้สิน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยข้อคำถามมี 5 ด้าน ได้แก่

1) ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
2) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว
3) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ
4) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
5) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

3. การตอบแบบสอบถามของท่านครั้งนี้ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและใช้เฉพาะงานวิจัยในครั้งนี้เท่านั้นผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในการให้ความร่วมมืออย่างดีมาณโอกาสนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดีขอบขอบพระคุณมาณโอกาสนี้เป็นอย่างสูง

(นายอภินันท์ ฉิมย้อย)
นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อมูลแบบสอบถาม
เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☑ หน้าข้อความที่เป็นจริง

1) เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง

2) อายุ
☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป

3) สถานภาพ
☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง
☐ หม้าย ☐ อื่น ๆ .....

4) ระดับการศึกษา
☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5) รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001 – 10,000 บาท
☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท
☐ 30,000 บาทขึ้นไป

6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001 – 10,000 บาท
☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท
☐ 30,000 บาทขึ้นไป

7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
☐ 1 – 3 คน ☐ 4 – 5 คน ☐ 5 – 10 คน
☐ มากกว่า 10 คนขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

<u>คำชี้แจง</u>: แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ขอให้ท่านพิจารณาว่าท่านมีระดับความคิดเห็นที่ตรงตามความจริงของแต่ละข้ออยู่ในระดับใด โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนเพียงระดับเดียวใน 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ						
1.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู					
2.	ท่านมีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา					
3.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อได้ผลผลิตที่ดี					
4.	ท่านสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายได้					
5.	ท่านสามารถนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการทำนาได้					
6.	ท่านยังเชื่อมั่นต่อการใช้สารเคมีในการทำนา					
ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว						
1.	ท่านสามารถนำเทคโนโลยี/นวัตกรรม มาปรับใช้ในการทำนาของท่านได้					
2.	ท่านสามารถรับมือกับศัตรูพืชได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการที่ท่านคิดขึ้นมาเอง					
3.	ท่านสามารถรับมือกับภัยแล้ง หรือน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี					
ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ						
1.	ท่านมีการวางแผนการปลูกข้าวในแต่ละช่วงฤดูกาล					

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
2.	ท่านสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้					
3.	ท่านสามารถดูแลข้าวที่ปลูกได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้					
4.	ท่านมีการวางแผนด้านต้นทุนในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้					
5.	ท่านสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน					
ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ						
1.	ปัจจัยการผลิตในการทำนามีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ค่าจ้าง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง เป็นต้น					
2.	ราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ได้					
3.	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารปรับตัวสูงขึ้น					
4.	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากเงินกู้นอกระบบปรับตัวสูงขึ้น					
5.	อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนทำให้ไม่สามารถส่งออกได้					
ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ						
1.	นโยบายประกันราคาข้าว					
2.	การได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับการทำนา					
3.	นโยบายการพักชำระหนี้แก่เกษตรกร					
4.	นโยบายการปรับโครงสร้างหนี้แก่เกษตรกร					
5.	นโยบายการปล่อยสินเชื่อสำหรับเกษตรกร/ชาวนามีเพียงพอต่อความต้องการ					
6.	หน่วยงานเข้ามาติดตามผลการใช้จ่ายเงินที่ชาวนากู้ยืมมา					
7.	หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการทำนาในแต่ละช่วง					
8.	หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงิน					

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

<u>คำชี้แจง:</u> โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☑ หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. **มีภาระหนี้สินหรือไม่ (ทั้งในปัจจุบันและอดีต)**
   - ☐ มี ☐ ไม่มี (ข้ามไปทำตอนที่ 4)
2. **จำนวนหนี้สินของท่านเท่าไหร่**
   - ☐ ต่ำกว่า 30,000 บาท ☐ 30,001 – 50,000 บาท
   - ☐ 50,001 – 100,000 บาท ☐ 100,001 บาทขึ้นไป
3. **แหล่งหนี้สินที่ท่านเป็น/เคยหนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)**
   - ☐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
   - ☐ สหกรณ์การเกษตร
   - ☐ กองทุนหมู่บ้าน
   - ☐ ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ
   - ☐ บริษัทเงินทุน (ไฟแนนซ์) เช่น เงินติดล้อ เมืองไทย ศรีสวัสดิ์
   - ☐ หนี้นอกระบบ
4. **วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินของท่าน**
   - ☐ ใช้ลงทุนประกอบอาชีพ
   - ☐ ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว
   - ☐ ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลหรืออุบัติเหตุ
   - ☐ ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการสร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
   - ☐ ใช้เป็นค่าเล่าเรียนของคนในครอบครัว
   - ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
5. **ระยะเวลาในการผ่อนคืนหนี้สิน**
   - ☐ น้อยกว่า 6 เดือน ☐ 6 – 1 ปี
   - ☐ 2 – 5 ปี ☐ มากกว่า 5 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านต่างๆดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

.....
.....
.....
.....

2. ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว

.....
.....
.....
.....

3. ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ

.....
.....
.....
.....

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

.....
.....
.....
.....

5. ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ

.....
.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข
การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (ค่า IOC)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี"

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ อยู่ในขั้นตอนการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

2. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

4. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิหรือท่านผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพิจารณาร่างแบบสอบถามว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรของการวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

1. ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

2. ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

3. ให้ – 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

5. ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเขียนข้อเสนอแนะไว้ท้ายข้อความนั้น ๆ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

นายอภินันท์ ฉิมย้อย
นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงของผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ลงในช่อง ☑ หน้าข้อความที่เป็นจริง

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสภานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
1.	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-
2.	อายุ ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี ☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-
3.	**สถานภาพ** ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง ☐ หม้าย ☐ อื่น ๆ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-
4.	**ระดับการศึกษา** ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือเทียบเท่า ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-
5.	**รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน** ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001 – 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	☐ 30,000 บาทขึ้นไป						
6.	**รายได้เฉลี่ยต่อเดือน** ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001 – 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท ☐ 30,000 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-
7.	**จำนวนสมาชิกในครัวเรือน** ☐ 1 – 3 คน ☐ 4 – 5 คน ☐ 5 – 10 คน ☐ มากกว่า 10 คนขึ้นไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	-

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจงของผู้ตอบแบบสอบถาม: แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ขอให้ท่านพิจารณาว่าท่านมีระดับความคิดเห็นที่ตรงตามความจริงของแต่ละข้ออยู่ในระดับใด โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนเพียงระดับเดียวใน 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสภานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ							
1.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้	
2.	ท่านมีความสามารถในการปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตโดยไม่มีการสูญเสียหรือมีน้อยมากระหว่างการปลูก	0	+1	0	0.33	ใช้ไม่ได้	
3.	ท่านมีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	3. การติดตามข่าวสารส่งผลต่อการเกิดภาระหนึ่งอาจจะไม่เสมอไป
4.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อได้ผลผลิตที่ดี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
5.	ท่านสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
6.	ท่านสามารถนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการทำนาได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
7.	ท่านยังเชื่อมั่นต่อการใช้สารเคมีในการทำนา						เพิ่มเติม (ความรู้ความเชื่อ)
ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว							
1.	ท่านสามารถในการปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาได้	-1	+1	0	0.00	ใช้ไม่ได้	1. ท่านมีความสามารถ... 2. ตัดคำว่า “..ในการ...” 3. อาจต้องยกตัวอย่างของคำว่าปรับตัว เช่น ฤดูแล้ง การขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม เพราะอาจคล้ายข้อ 4 หรือการปรับตัวสภาพแวดล้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ข้อ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
							คือ อะไรให้ชัดเจน
2.	ท่านสามารถนำเทคโนโลยี/นวัตกรรม มาปรับใช้ในการทำนาของท่านได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
3.	ท่านสามารถรับมือกับศัตรูพืชได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการที่ท่านคิดขึ้นมาเอง	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้	
4.	ท่านสามารถรับมือกับภัยแล้ง หรือน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ							
1.	ท่านมีการวางแผนการปลูกข้าวในแต่ละช่วงฤดูกาล	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	3. ปลูกข้าวมักจะมีช่วงเวลาหรือไม่ระหว่างนาปรังนาปี
2.	ท่านสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
3.	ท่านสามารถดูแลข้าวที่ปลูกได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
4.	ท่านมีการวางแผนด้านต้นทุนในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
5.	ท่านสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ							
1.	ราคาวัตถุดิบในการทำนามีราคาสูงขึ้น	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้	1. ปัจจัยการผลิตในการทำนามีราคาสูงขึ้น 2. ยกตัวอย่างวัตถุดิบเพิ่มเติม
2.	ราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ข้อ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
3.	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารปรับตัวสูงขึ้น	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้	2. ช่วง 2 ปีที่ผ่านมาอัตราดอกเบี้ยธกส.ลดลง
4.	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากเงินกู้นอกระบบปรับตัวสูงขึ้น						3. ให้เพิ่มเติม
5.	อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนทำให้ไม่สามารถส่งออกได้	+1	0	+1	1.00	ใช้ได้	
ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ							
1.	นโยบายประกันราคาข้าว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
2.	การได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลน้อยมีผลต่อเงินทุนสำหรับการทำนา	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้	
3.	นโยบายการพักชำระหนี้แก่เกษตรกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
4.	นโยบายการปรับโครงสร้างหนี้แก่เกษตรกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
5.	นโยบายการปล่อยสินเชื่อสำหรับเกษตรกร/ชาวนามีเพียงพอต่อความต้องการ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
6.	หน่วยงานเข้ามาติดตามผลการใช้จ่ายเงินที่ชาวนากู้ยืมมา	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้	
7.	หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการทำนาในแต่ละช่วง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
8.	หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงิน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจงของผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☑ หน้าข้อความที่เป็นจริง
คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสภานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
1.	มีภาระหนี้สินหรือไม่ (ทั้งในปัจจุบันและอดีต) ☐ มี ☐ ไม่มี (ข้ามไปทำตอนที่ 4)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
2.	จำนวนหนี้สินของท่านเท่าไหร่ ☐ ต่ำกว่า 30,000 บาท ☐ 30,001 – 50,000 บาท ☐ 50,001 – 100,000 บาท ☐ 100,001 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
3.	แหล่งหนี้สินที่ท่านเป็น/เคยหนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ☐ สหกรณ์การเกษตร ☐ กองทุนหมู่บ้าน ☐ ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ ☐ บริษัทเอกชน เช่น เงินติดล้อ เมืองไทย ศรีสวัสดิ์ ☐ หนี้นอกระบบ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	3. เปลี่ยนจากบริษัทเอกชนเป็น บริษัทเงินทุน (ไฟแนนซ์)
4.	วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินของท่าน ☐ ใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ☐ ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ☐ ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลหรืออุบัติเหตุ ☐ ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการสร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ☐ ใช้เป็นค่าเล่าเรียนของคนในครอบครัว ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
5.	ระยะเวลาในการผ่อนคืนหนี้สิน ☐ น้อยกว่า 6 เดือน ☐ 6 – 1 ปี ☐ 2 – 5 ปี ☐ มากกว่า 5 ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านต่างๆดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

.....

.....

ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
1	2	3			
+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	-

2. ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว

.....

.....

ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
1	2	3			
+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	-

3. ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ

.....

.....

ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
1	2	3			
+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	-

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

.....

.....

ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
1	2	3			
+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	-

5. ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ

.....

.....

ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลความ	ข้อเสนอแนะ
1	2	3			
+1	+1	0	0.67	ใช้ได้	-

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. นายมานพ ธัญญเจริญ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
2. นางสาวอารีวรรณ เสียดขุนทด	ผู้ช่วยผู้จัดการ ธกส. สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ	รองคณบดีฝ่ายบริหารและพันธกิจสัมพันธ์ เพื่อสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๔๑๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอภินันท์ ฉิมย้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ – ๙๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
Email : human_Tru@hotmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๔๑๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาวอารีวรรณ เสียดขุนทด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอภินันท์ ฉิมย้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ – ๙๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
Email : human_Tru@hotmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่ อว ๐๖๒๘.๐๕/๔๑๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายมานพ ธัญญเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างการค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอภินันท์ ฉิมย้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังดำเนินการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนาในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอเมืองบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ – ๙๓ ต่อ ๔๐๐๑๒, ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐
Email : human_Tru@hotmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประวัติผู้ทำการค้นคว้าอิสระ

ชื่อ ชื่อสกุล	นายอภินันท์ ฉิมย้อย
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2536
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 1 หมู่ 9 ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 1 หมู่ 9 ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2560 ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2565 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี